

ISBN 978-973-0-39315-6

ION VLASIU Stihile războiului
recuperarea unei capodopere

Ion Vlasiu. *Stihiile războiului*
Recuperarea unei capodopere

22 septembrie – 04 octombrie 2023
Galeria Art Nouveau, Târgu Mureș

Expoziție:
Curator: Dorel David Morar
Coordonator: dr. Cora Fodor

Catalog:
Editor executiv: Koppány Bulcsú Ötvös, director Muzeul Județean Mureș
Redactare: Dorel David Morar, dr. Cora Fodor
Redactor asociat: dr. Ioana Vlasiu
Traduceri: Emese Sárándi
Fotografii: Dorel David Morar
Mihai Stoica
Attila Henn
Eliodor Moldovan
Arhiva familiei Vlasiu
Arhiva Foto MNAC (foto Peter Jacobi)

Tehnoredactare: Răzvan Ceonțea
Tipar: Oracler Graphics S.R.L.

© Muzeul Județean Mureș, 2023

© Familia Vlasiu, 2023

© Fotografii publicației, 2023

© MNAC/Arhiva Foto

Apariția acestei publicații a fost sprijinită de ordonatorul de credit
al Muzeului Județean Mureș

CONSILIUL
JUDEȚEAN
MUREȘ

ISBN 978-973-0-39315-6

ION VLASIU *Stihiile războiului* *recuperarea unei capodopere*

Aducem mulțumiri speciale pentru sprijinul acordat în vederea organizării expoziției și a realizării catalogului: fiicei artistului Ion Vlasiu, dr. Ioana Vlasiu, conducerii și personalului de specialitate din cadrul Liceului Tehnologic „Ion Vlasiu”, Târgu Mureș, Galeriei Quadro, Cluj. De asemenea, mulțumirile noastre merg către părintele Sergiu Andone, Paraschiva Cotruș și Mihaela Suci din Bistra Mureșului care au sprijinit cu generozitate procesul laborios al restaurării. Coperta I: colaj fotografic: Ion Vlasiu, *Stihiile războiului* și detaliu de restaurare a lucrării. Coperta IV: lucrarea *Stihiile războiului*, restaurată, în atelierul Liceului Tehnologic „Ion Vlasiu”, Târgu Mureș.

TÂRGU MUREȘ
2023

Cuvânt înainte

Prin activitatea sa, Muzeul Județean Mureș stabilește puternice legături între patrimoniu, cultură și educație și, de asemenea, realizează punți între ceea ce a fost în trecut și ce se desfășoară în prezent, dorind să creioneze viitorul. Stabilește colaborări cu diferite instituții, centre culturale și colecții publice sau private, naționale și internaționale, intensificând relațiile cu colecțiile private. Ca instituție publică de cultură și cercetare științifică, cu bunuri de patrimoniu aflate în administrație, unul dintre punctele esențiale ale misiunii sale este conservarea și restaurarea patrimoniului. Această grijă pentru patrimoniu dar și generoasa sa deschidere au determinat acceptarea cu bucuria reușitei finale, a salvării de la degradare prin restaurare a unei lucrări de sculptură, cu titlul *Stihiile războiului*, o capodoperă, creație a artistului Ion Vlasiu, aflată în colecția familiei. Disponibilitatea acceptării conlucrării a fost cu atât mai mare cu cât Muzeul Județean Mureș deține în Palatul Culturii o galerie dedicată special artistului mureșean și, pe lângă aceasta, o colecție de peste 100 de lucrări ale maestrului, provenite dintr-o generoasă donație făcută de el însuși, în anul 1986.

Pentru această răspundere de restaurare, implicarea personalului de specialitate al Secției de Artă dar, în mod deosebit în acest caz, a sculptorului – muzeograf, Dorel David Morar, s-a dovedit una foarte intensă și de un înalt grad de profesionalism. Munca de documentare, meticulozitatea, dăruirea și perseverența, răspunderea cu care a lucrat nu doar din perspectiva specialistului de muzeu care dorește un rezultat profesionist pentru salvarea unui bun de patrimoniu dar și din cea a sculptorului care are în mâini „sănătatea” unei lucrări care ar fi putut fi a sa, au fost răsplătite de spectaculosul rezultatul obținut.

Acest demers de restaurare, foarte complex și anevoios, este încununat de expoziția cu titlul „Ion Vlasiu. *Stihiile războiului*. Recuperarea unei capodopere”, care, pivotând în jurul lucrării recuperate, explică și documentează contextul conceperii lucrării de către artist și sursele sale de inspirație cât și, foarte important, etapele de desfășurare ale restaurării propriu-zise.

Efortul de salvare a acestei opere de artă – bun de patrimoniu și-ar avea finalitatea în repunerea ei în circuitul de vizitare printr-o dorită achiziție și expunere într-un spațiu adecvat, cu condiții speciale, de către Muzeul Județean Mureș.

Amintita colaborare fructuoasă între instituții, a funcționat și de această dată, cu Liceul Tehnologic „Ion Vlasiu” din Târgu Mureș, care a pus la dispoziție spațiul unde s-au desfășurat lucrările, mulțumind conducerii și colectivului de specialitate.

Koppány Bulcsú Ötvös, director al Muzeului Județean Mureș

Előszó

A Maros Megyei Múzeum alapvető küldetésének tesz eleget azzal, hogy kapcsolatot teremtsen az örökség, a kultúra és az oktatás között, figyelemmel kíséri a múlt és a jelen történéseit, és közben a jövő új útjait egyengeti. A kulturális központokkal, köz- és magángyűjteményekkel, nemzeti és nemzetközi intézményekkel elkezdett együttműködések mellett céljai között szerepel a magángyűjteményekkel való kapcsolat erősítése is. Közintézményként, a tárgyi hagyaték kezelőjeként, a kultúra és a tudományos kutatás fellelőjeként feladatai egyik legfontosabbika az örökség megőrzése és helyreállítása. Ez a gondoskodó és nagyelkű nyitottság vitte sikerre a Vlasiu család gyűjteményében lévő remekmű, Ion Vlasiu *A háború szellemei* című szobrának megmentését. Indítékunk annál is nyomósabb volt, mivel a Maros Megyei Múzeum a Kultúrpalotában külön a marosvásárhelyi művészeknek szentelt galériával büszkélkedik, és emellett a mester több mint 100 művének tulajdonosa, amelyeket maga Ion Vlasiu adományozott 1986-ban az intézménynek.

A restaurálási folyamat a múzeum Művészeti Osztályának teljes szakembergárdáját, de elsősorban a szobrász–muzeológus Dorel David Morar elhivatottságát és szakértelmét vette igénybe. Alapos dokumentációs munkáját, aprólékosságát, eltökéltségét és kitartását, múzeumi szakemberként a műtárgy megmentésében tanúsított feladatvállalását és szobrászként átértett felelősségét – aki kezében tartja egy olyan mű „egészségét”, amely akár a sajátja is lehetne – látványos eredmény jutalmazta.

Rendkívül összetett és nehéz restaurálási munkáját koronázza meg a „Ion Vlasiu. *A háború szellemei*. Egy remekmű megmentése” című kiállítás, amely a helyreállított műtárgy mögötti művészi koncepció összefüggéseit, ihletforrásait, valamint az elmaradhatatlanul fontos restaurálási munkának a szakaszait magyarázza és dokumentálja.

A műtárgy megmentésének méltó végkifejlete az lenne, ha a Maros Megyei Múzeum a műalkotást megvásárolná, és megfelelő térben, különleges feltételek mellett láthatóvá, látogathatóvá tenné.

A korábban említett intézményközi együttműködés ezúttal is gyümölcsöző volt, a marosvásárhelyi „Ion Vlasiu” Szakközépiskola biztosította a munkálatok számára a helyet. Köszönet érte a vezetőségnek és a szakszemélyzetnek.

Ötvös Koppány Bulcsú, a Maros Megyei Múzeum igazgatója

Foreword

The Mureș County Museum's activity involves creating links between heritage, culture and education, building bridges between the past and the present, while paving the way for the future. Besides collaborations with various institutions, partnerships with national and international cultural centers and collections, it also aims to intensify its relationship with private collections. As a public institution of culture and scientific research and also custodian of patrimony, one of its main tasks is to preserve and restore heritage. It is this concern and generous openness that has led to the successful rescue of the masterpiece in the Vlasiu family collection, Ion Vlasiu's sculpture *The Spirits of War*. Our reasons to accept the collaboration were all the more compelling because the Mureș County Museum boasts in the Palace of Culture a gallery dedicated to the Târgu Mureș artist and also owns a collection of over 100 works by the master, from a generous donation made by himself in 1986.

The restoration process involved the entire professional staff of the museum's Art Department, but above all the dedication and expertise of sculptor-museologist Dorel David Morar. His work of documentation, meticulousness, determination and perseverance, his commitment as a museum specialist who wants a professional result to save a heritage asset and his sense of responsibility as a sculptor who holds the „health” of a work that could be his own, have been rewarded with spectacular results.

This extremely complex and difficult restoration work is crowned by the exhibition „Ion Vlasiu. *The Spirits of War*. Saving a Masterpiece”, which explains and documents the context, sources of inspiration and the artistic concept behind the restored work of art, as well as the stages of the restoration itself.

A worthy end to the rescue of the work of art would be for the Mureș County Museum to purchase it and make it visible and accessible to visitors in a suitable space under special conditions.

The previously mentioned cooperation between institutions was fruitful this time as well, with the „Ion Vlasiu” Vocational School in Târgu Mureș providing the space for the works. Thanks are due to the management and the professional staff.

Koppány Bulcsú Ötvös, director of the Mureș County Museum

Stihiile războiului, [1968–1976]

Un proiect împlinit – restaurarea *Stihiilor războiului*

Pentru Liceul Tehnologic „Ion Vlasiu” din Târgu Mureș este o onoare să poarte numele maestrului care și-a inițiat studiile în această orbe și care, mai apoi, a avut o creație atât de diversă și de amplă. Întru evocarea memoriei sale, grație amabilității fiicei artistului, doamna Ioana Vlasiu, în anul 2010 s-a primit o donație amplă de piese de mobilier, obiecte țărănești, cărți, sculpturi și desene de Ion Vlasiu care au fost incluse într-un spațiu special amenajat din cadrul liceului.

În acest context, la solicitarea Muzeului Județean Mureș care deține o consistentă colecție de lucrări Ion Vlasiu și o galerie dedicată, am acceptat cu bucurie desfășurarea lucrărilor de restaurare a uneia dintre capodoperele maestrului, lucrarea cu titlul *Stihiile războiului*. Am oferit un spațiu generos – atelierul de tâmplărie al Liceului, sculptorului Dorel David Morar, muzeograf la Secția de Artă a Muzeului Județean Mureș, cel care s-a ocupat de această operațiune de restaurare. Acum, în momentul finalizării acestui demers de recuperare, bucuria este cu atât mai mare! Lucrarea a fost readusă în circuitul artistic datorită dedicării și devotamentului artistului Dorel David Morar.

Eforturile echipei de la Secția de Artă a Muzeului nu doar că au readus în prim-plan această sculptură deosebită dar au și salvat-o de la degradare. Prin reabilitarea *Stihiilor războiului* s-a restabilit legătura între trecut și prezent, între generații, între artă și admiratorii ei. Acum, această lucrare nu mai este doar o creație din trecut, ci un monument viu al viziunii și talentului maestrului Ion Vlasiu, patronimul instituției noastre.

La fel ca multe alte opere de artă, lucrarea *Stihiile războiului* a avut parte de un destin tumultuos: după expunerea la Bienala de la Veneția, a fost depozitată în atelierul maestrului de la Bistra Mureșului iar de acolo, în atelierul școlii noastre unde a avut șansa unei ample lucrări de recuperare. S-au depus eforturi considerabile, înfruntând provocări complexe. Dar, cu abilitate excepțională și multă pasiune, pornind de la refacerea bazei, fiecare detaliu care suferise a fost refăcut cu migală și delicatețe, redându-i expresia inițială.

Dorim să exprimăm întreaga noastră admirație și grațitudine față de echipa Secției de Artă a Muzeului Județean Mureș, dar, în special, față de artistul Dorel David Morar care a repus această sculptură în circuitul artistic. Efortul și devotamentul lor ne amintesc de importanța valorilor artistice și a conservării patrimoniului cultural.

Ramona Săndulescu, director al Liceului Tehnologic „Ion Vlasiu”, Târgu Mureș

Liceul Tehnologic „Ion Vlasiu”, Târgu Mureș, intrarea și corpuri de clădiri cu săli de studiu

Corp de clădire cu atelierul de tâmplărie

Atelierul de tâmplărie unde s-a realizat recuperarea lucrării

Scurt istoric

Lucrarea *Stihiile războiului* este o sculptură ambientală compusă din șapte elemente verticale – stâlpi ciopliți în lemn de dimensiuni și forme variabile, dar care țin de aceeași familie stilistică, constituind un ansamblu unitar cu ritm ascensional și cu un dinamism puternic. Sugestia de dezlănțuire irațională din titlu, susținută de figurile grotești scrijelite în lemnul stâlpilor-cofoane, se împletește cu simbolismul coloanei care trimite la echilibru și stabilitate. Tema stihilor apare frecvent în desenele lui Vlasiu, dar și în pictură, în câteva tablouri unde tragismul și tumultul forțelor dezlănțuite se transmit și prin culoare (câteva dintre ele se află la Muzeul Județean Mureș și la Muzeul de Artă din Cluj).

O primă variantă, anterioară anului 1968, compusă din trei elemente, a fost expusă la *Expoziția de sculptură în aer liber* de la Mogoșoaia, 1972 organizată cu ocazia celui de al VII-lea Congres internațional de estetică de la București. Se află la Muzeul Național Brukenthal, Sibiu. Varianta restaurată recent, datează, conform informațiilor din jurnalul artistului, din 1968, cu reveniri până în 1976, când este expusă la a XXXVIII-a Bienală de la Venetia, în Pavilionul românesc. *Stihiile războiului* au mai fost expuse la *Expoziția retrospectivă* din 1984 de la București, Sala Dalles, expoziție foarte amplă, cu numeroase lucrări de sculptură, pictură și desen.

În 7 septembrie 1968 Vlasiu cumpără șapte butuci de stejar provenind de la un pod demolat. Peste o lună consideră sculptura terminată. Totuși, exact peste un an, încă mai lucrează la *Stihiile războiului* și le declară terminate și de astă dată. Peste opt ani, în mai 1976, notează din nou că le-a terminat. Lucrul la ultima variantă a *Stihiilor războiului* s-a întins pe o durată de opt ani, între 1968 și 1976. Obsesia războiului, care i-a marcat sculptorului copilăria și adolescența, nu a dispărut niciodată, după cum se poate citi și în această lucrare. Mai mult decât atât, anul 1968 este anul invaziei rusești în Cehoslovacia care a marcat din plin și lumea românească. Jurnalul lui Vlasiu nu avea cum să lase în umbră un eveniment atât de grav și, în acel context istoric și subiectiv-emoțional, apariția unei lucrări care glosează asupra terorii istoriei nu este surprinzătoare.

Din punct de vedere spațial și semantic, *Stihiile războiului* trimit spre sperietorile pe care țărani le ridicau pe ogoarele lor. Vlasiu le considera expresii intense și originale ale culturii și inventivității țărănești, moderne prin caracterul lor efemer și aleatoriu, în care grotescul și umorul se contopesc, ignorate în general de etnologi și studiișii artei țărănești. Le-a fotografiat* adeseori, impresionat de straniețea deșeurilor reciclate și hazardul asamblajelor. L-au interesat și sperietorile sonore, un fel de sculpturi minimaliste, emițătoare de sunete.

* Fotografiile au fost expuse prima oară în expoziția *Ion Vlasiu. Poveste cu năluci / Mese látomásokkal / A Tale of Apparitions*, Galeria Quadro, Cluj / Kolozsvár, 2018. Curatori: Andreea Cărăușu, Sebestyén György Székely, Vécsei Hunor.

Cu *Stihiile războiului*, Bistra Mureșului, 1975

Ion Vlasiu. Despre *Stihii* și sperietori Fragmente de jurnal

Deda Bistra, 30.VII.1968¹
Mureșul e când tulbure când limpede; semăn cu el. Umblu prin ierburi ude, prin ploaie. Nu caut nimic. Pășesc pe cărări care se împletesc. Sunt multe sperietori prin cucuruz; fantezie grotescă în care spaima e soră bună cu umorul.

4.VIII.1968
Am descoperit locuri mai în jos, spre Filea, dincolo de Mureș. Când m-am întors, am trecut prin Ratca, vatră largă cu iarbă și semănături. Sunt multe sperietori ingenios ticluite, adevărate sculpturi cântătoare. Trebuie să fotografiez câteva. Am fotografiat și vara trecută.

11.VIII.1968
Mă obsedează sperietorile, n-au ajuns încă în muzee, nici chiar la Muzeul satului. Sperietorile se nasc în pragul verii când se întorc păsările migratoare, iar toamna când nu mai există nicio primejdie pentru semănături, rostul lor încetează. Construite fragil, improvizate pe moment, vânturile și ploile toamnei le sunt fatale. Se prăbușesc. Fără ele, orizontul își recapătă profilul natural.

*
Se pune o întrebare: sunt sperietorile artă? Da, un gen de artă, cel mai modern, fiindcă de la un an la altul stilul lor se înnoiește, adaptându-se la mijloace tehnice și materiale noi. Obiectul nu durează fiind confecționat din haine vechi, căciuli, pălării, cămăși, bluze, pantaloni. Vechituri expresive. Sunt și sperietori mecanice, numite pârâitori, acționate de vânt. Când pescuiesc pe Mureș, în cea mai deplină liniște, se aud neașteptat fel de fel de sunete. Nu-mi place sculptura lui Calder, dar sperietorile mă duc cu gândul la operele sale. E posibilă o viziune plastică aeriană, bineînțeles, dar nu tot ce e aerian e artă.

*
Mă delectez mai cu seamă privind formele omenești, uneori de efect artistic foarte expresiv. Duse la muzeu ar pierde expresia. De altfel, transportul artei populare la oraș e fatal pentru efectul estetic. Un fluier auzit la teatru

¹ Ion Vlasiu, *În spațiu și timp*, vol. IV, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1987.

sau un joc văzut pe scenă par adeseori ridicole. Arta populară nu poate fi ruptă de sensul ei funcțional și nici scoasă din cadrul natural fără să piardă ceva din efectul ei. Este, de cele mai multe ori, un spectacol care nu poate fi reeditat.

*
Nu știu dacă păsările, mistreții, urșii se sperie de imaginile fantazate de bistreni. Nu știu, dar dacă ei le fac înseamnă că investesc speranțe.

*
Ca să vâneze un urs ori un mistreț, e necesar un permis oficial. Nu e la îndemâna oricui și atunci... faci o sperietoare! Ceva care să te apere, un act de credință, da! Credința că prezența omului, chiar trucată, poate și trebuie să aibă un efect!

*
Stihiile războiului făcute anii trecuți se leagă de această experiență. E puțin cât am putut transpune la alt nivel, un mod estetic fantast, adică incluzând forțe și porniri stihinice cu care omul luptă de veacuri și nu renunță. Poate în această vară să pot începe altă variantă. Am niște stejari uscați, din podul de la Borzia, distrus de Mureș în revărsarea lui nebună. [...] *Stihiile războiului*, pe care le-am făcut pornind de la sperietori, au fost expuse și nu știu ce ecou au avut. Acum se bate toba pe sensuri absurde. Prea mulți din critici stau cu spatele spre adevăruri simple. Trebuie să mai fac altele, să amplific elementele. Poate așa să ajung la o expresie mai convingătoare. Aș face cinci grupuri, vopsite roșu și negru și le-aș oferi lumii să fie expuse în fața parlamentelor. Avem dreptul să le spunem miniștrilor că detestăm războiul. Este un drept și o datorie. De ce numai condeiul are dreptul să ia atitudine?

*
Judecata estetică poate stabili coordonate teoretice spectaculare. Când trec pe lângă sperietori mă gândesc la creatorul lor.

1.IX.1968²
Am pictat azi două pânze (nu mai am cartoane) care sunt doar un început.

² *Monolog asimetric*, Editura Eminescu, București, 1968.

Lucrând la o *Sthie*, [anii 1980], Bistra Mureșului

Am pictat și două „micro-fantastice”: două măști „pereche” (trebuie găsit un titlu) și, încă odată, *Stihiile războiului*.

14.IX.1968
[...] Totuși n-aș vrea să plec din Bistra înainte de a termina *Stihiile războiului*. Am șapte stejari grozavi.

16.IX.1968
Azi a venit un meșter. Am început *Stihiile războiului* și încă o lucrare dintr-o rădăcină de stejar pe care am scos-o eu dintre niște stânci, din malul Mureșului, în urmă cu trei ani. E bine uscată, o formă contorsionată cu sens stihial dramatic. Fitomorfia e infinită.

17.IX.1968
În tinerețe, Eugen Gâscă a făcut câteva tabloase cu un Mureș care mai mult stă decât curge, așa cum l-a văzut el la Ciuci, melancolic, doină târăgănată, profundă. Apoi, viața l-a depărtat și pe el de Mureș ca și pe mine. Acum eu încerc să revin și nu se mai poate, înainte nu mai vreau să merg, înapoi nu se mai poate.

*

S-a statornicit toamna, o toamnă în care zilele frumoase sunt ca miresele triste. Simt nevoia să plec și nu știu încotro. Hимера vieții mele are un obraz negru și unul alb, e neutră; m-am lăsat cursului lin al existenței, am ocolit cu prudență vârtejul și am naufragiat pe un banc de nisip. E pustiu. Aș putea să pictez chipul pustiului, asta și încerc. Ce sunt *Stihiile războiului*? Cândva am sculptat maternități și chipuri de oameni cărora le-am scris pe frunte voință și un spirit vizionar. Cândva...

18.IX.1968
Am avansat și cu *Stihiile*. Dacă ar fi acum luna mai, iunie, să pot lucra neîntrerupt ar fi bine.

21.IX.1968
Am un lemn care aștepta de patru ani, o creangă strâmbă de cel puțin patru metri. As vrea să fie o antologie de ornamente populare. Cu pretextul solzilor de șarpe să cioplesc o serie de motive.

27.IX.1968
Trebuie să plec. E frig, a căzut bruma și... ziua plouă! Nu pot termina lucrările mari *Stihiile războiului*, *Meșterul Manole*, *Miorița*.

1.X.1968
Am avansat mult și cu *Stihiile*.

19.X.1968
Am ridicat *Stihiile* în curte. Sunt expresive. Cred că puse lângă un lan de grâu ar speria mistreții. Lucrez la *Pasărea suflet*. Încă n-am găsit un lemn pentru păsări. Ar fi bun nucul.

21.X.1968
Cred că am reușit să ridic estetica populară a sperietorilor într-o lucrare semnificativă. Este lucrarea intitulată *Stihiile războiului*. Țăranii au botezat-o și mai expresiv: *Câinii războiului*. [...] nu știu când și unde își va face debutul această lucrare, nici ce ecou va avea. Nu putem prevedea ecoul public al unei lucrări, dar tocmai din această îndoială se naște tensiunea dintre artist și public.

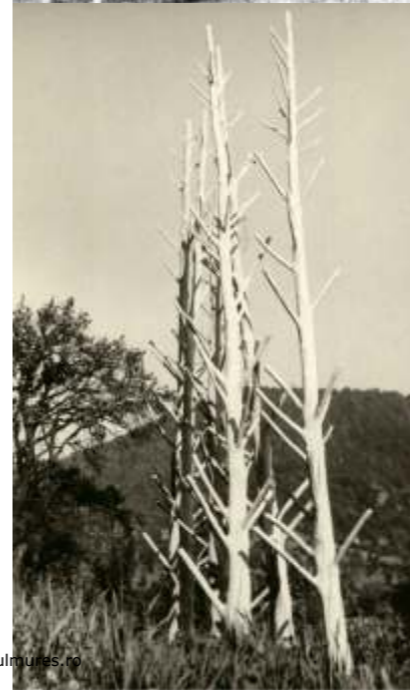
30.X.1968
Am terminat *Stihiile războiului* și *Pasărea suflet*. Mai trebuie patinate, colorate: nu știu cum?

1.X.1969
Am terminat *Stihiile războiului*. Privindu-le s-ar zice că n-am adus nimic nou la ce aveau când le-am început.

2.X.1969
Voi ciopli niște stihii în cinstea lui Pan, sub semnul căruia voi pune destinul grădinii.

București, 11.V.1976³
Am terminat ieri *Stihiile războiului*. Am cioplit pe unul din elemente două măști hidoase. Aflu că expoziția de la Veneția s-a amânat. În Italia sunt cutremure de toate naturile – 1000 de morți sub dărâmături, 3000 de răniți. Criză politică gravă.

³*Casa de sub stejari*, Editura Albatros, București, 1999.

Stihie, [anii 1980]

Pădure (Stihiile pădurii), [anii 1970]

Sperietori în satele de pe valea Mureșului, [1960–1970]

Poartă spre nemurire prin artă

Ion Vlasiu (1908–1997), sculptor, pictor și prozator, personaj complex din galeria artiștilor de seamă, se remarcă între studenții Școlii de Arte Frumoase din Cluj care au influențat și marcat puternic și benefic cursul artei românești. Cu toate că activitatea sa se va diversifica în multe domenii de creație întrepătrunse, Vlasiu a reușit să-și direcționeze înzestrările pentru fiecare în parte. Ceea ce încheagă această unitate în diversitate este apelul constant la originile sale, la lumea satului al cărei destin se contopește cu al său și la formele mereu surprinzătoare ale naturii, transmițându-i impulsurile inspirației transpuse în opere care integrează în mod personal arhaicul în căutări și forme moderne, cu mesaje permanent actuale.

Urmărind firul biografic, născut în zona Mureșului (Lechința), a făcut școala la Târgu Mureș și apoi la Cluj, iar după 1940 se stabilește definitiv la București unde se conturează perioada de maturitate artistică. Dorința de regăsire a naturii și frumusețea peisajului de pe valea Mureșului îl vor determina ca din anii '70, să-și instaleze atelierul de vară la Bistra Mureșului (Deda, județ Mureș), spațiu descoperit cu mult timp înainte, în anii '50. Aici, în grădina casei-atelier, prin lucrările pe care le-a conceput în armonie cu natura, a închipuit un „spațiu mitic” evocând acel râvnit „Paradis terestru”. În acest cadru, s-a născut și lucrarea *Stihiile războiului*, o traducere în arta cultă a artei populare cu încărcătura semantică impregnată de artist. Deopotrivă inspirat, provocat, contrariat și sedus de formele create de natura locului, în același timp inspirat și de ingeniozitatea, expresivitatea și fragilitatea formelor (în acest caz, sperietorile) create de oamenii locului, a declinat tema stihilor în multiple variante. Le regăsim atât în desene cât și în pictură și sculptură, conferindu-le sensuri diferite, cu straturi de înțelegere profundă. Parcurgând jurnalele, aflăm din gândurile sale că sperietorile sunt „fantezie grotescă în care spaima e soră bună cu umorul”, că stihiile naturii: „vânturile și ploile toamnei le sunt fatale” și că *Stihiile războiului* „le-am făcut pornind de la sperietori”. Referindu-se tot la ele, menționează printre altele: „E puțin cât am putut transpune la alt nivel, un mod estetic fantast, adică incluzând forțe și porniri stihinice cu care omul luptă de veacuri și nu renunță. [...] Cred că am reușit să ridic estetica populară a

sperietorilor într-o lucrare semnificativă. Este lucrarea intitulată *Stihiile războiului*. Tăranii au botezat-o și mai expresiv: *Câinii războiului*. [...] nu știu când și unde își va face debutul această lucrare, nici ce ecou va avea. Nu putem prevedea ecoul public al unei lucrări, dar tocmai din această îndoială se naște tensiunea dintre artist și public.”

Astfel, lucrarea a avut un parcurs greu de definit. Realizată între anii 1968 și 1976, a fost de două ori prezentată în spațiul public: prima oară, la Pavilionul românesc al Bienalei de la Veneția, în anul 1976, și a doua oară în 1984, la Sala Dalles, București, în cadrul unei ample expoziții retrospective – totală – cum a fost numită într-un articol, de către criticul de artă Virgil Mocanu.

După aceste două prezențe a urmat o lungă și nemeritată pauză (locul lucrării ar fi într-un spațiu public, cu expunere permanentă) în depozitul atelierului de la Bistra Mureșului unde în timp a suferit degradări care au adus-o la starea de a nu mai putea fi expusă.

În această situație, personalul de specialitate de la Secția de Artă a Muzeului Județean Mureș a integrat-o într-un proiect de cercetare care și-a propus, într-o prima etapă, salvarea fizică a lucrării.

Iată acum la a treia expunere publică, într-un context de o îngrijorătoare actualitate.

Un filosof ardelean, Alexandru Dragomir (1916–2002), spunea că viața noastră este suma celor trăite pe care nu le uităm. Dacă amnezia este un fel de a muri, tot așa, memoria, aducerea aminte, este un fel de întoarcere la viață, de înviere. De câte ori reușim să câștigăm o bătălie cu uitarea, acea zi este o Sărbătoare a Culturii și a cultivării în același timp. Credem că prin această expoziție trăim o asemenea zi.

Portiță, [anii 1970]

Formele locului Sursă de inspirație

Simion Suci, cu teasul făcut de el, [1960–1970]

Pădure (Stihiile pădurii), (detaliu), [anii 1970]

Simion Suci, cu teasul făcut de el, [1960–1970]

Pădure (Stihiile pădurii), [anii 1970]

La Bistra Mureșului, [anii 1980]

Sperietori în satele de pe valea Mureșului, [1960–1970]

Rădăcini și pietre, Bistra Mureșului, [1960–1970]

Găsite (*Ready-made*), piatră, [1960–1970]

Piatră, Mangalia, [1960–1970]

Rădăcini, Bistra Mureșului, [1960–1970]

Rădăcină, Bistra Mureșului, [1960–1970]

***Stihii* în sculptură, pictură și grafică**

Stihiile războiului, Bistra, [1965–1968]

Lucrând la o *Sthie*, Bistra, 1988

Sthie, Bistra, [anii 1980]

Stihii, Bistra, [anii 1980]

Himeră, [anii 1970]

Stihii, [anii 1970]

Stihiile războiului II, [anii 1970]

Stihiile războiului, [anii 1970]

Turn I, [anii 1970]

Turn III, [anii 1970]

Turn II, [anii 1970]

Harpie, 1979

Stihile timpului, [anii 1980]

Stihie, [1965–1968]

Stihie, [1965–1970]

Portret cu pasăre, [1970–1980]

Stihile pădurii, [anii 1980]

Stihie, [anii 1980]

Stihie, [anii 1970]

Stihie, 1988

Mărturii

Peter Jacobi

Sculptorul Peter Jacobi este autorul singurei fotografii* *in situ*, descoperite până acum, a *Stihiilor războiului*, în expunerea de la Bienala de la Veneția din 1976, unde era instalată în exterior, în spațiul din fața intrării în Pavilionului românesc. Istoricul fotografiei este el însuși interesant. Vizitând Bienala, Peter Jacobi, stabilit deja de mai mult timp în Germania, a remarcat lucrarea, fără să știe cui îi aparține. A fotografiat-o și a trimis fotografia Muzeului Național de Artă Contemporană din București, unde a fost identificată și inclusă în dosarul Ion Vlasiu din Arhiva documentară a muzeului. Pe verso-ul fotografiei apare inscripția: Bienala 1976 și numele lui Peter Jacobi, ca autor al fotografiei.

Atât lucrarea cât și fotografia au făcut obiectul unei corespondențe între Ioana Vlasiu, fiica artistului și sculptorul Peter Jacobi, din a cărui scrisoare, datată 18 iulie 2021, reproducem mai jos un fragment.

„Îmi place că ții să ocrotești și să găsești un loc final pentru sculptura aceasta foarte bună.

Ce mi-a plăcut și ce îmi place și azi este conceptul, în care nu o piesă singulară ci toate împreună, prin intercalarea – interacțiunea lor, definesc această sculptură.

Ocolind grupul de «piloni», găsești noi suprapuneri, care îți sugerează un dinamism prin felul în care saltă imaginile datorită înconjurului.

Orice piesă de artă abstractă se poate asocia cu ceva figurativ. Straniu, cumva mi-am amintit de fotografiile tatălui tău cu acele sperietori care erau puse pe o prăjină. Ceva din acel aer mi-au amintit. Dar poate o asociere este cu imaginea unor cruci populare, poate în descompunere.

Iar crestațiile dințate mă duc cumva și la porțile cioplite din Maramureș. Însă detașarea de aceste imagini descrise este esențială, astfel, autonomia sculpturii, detașarea ei de ce am asociat este clară – sculptura face (era să zic îndubitabil) parte clar din arta cultă...”

* Mulțumim și pe această cale Muzeului Național de Artă Contemporană din București și sculptorului Peter Jacobi pentru amabilitatea de a fi autorizat reproducerea acestei fotografii.

P.S. Recent am dat de această fotografie. Sper să o regălesc, poate are mai multe detalii decât ce ai tu.”

Mihai Olos

În cartea Anei Olos și a regretatului Mihai Olos (1940–2015) carte de dialog între cei doi soți, în care sculptorul și pictorul Mihai Olos rememorează întâmplări disparate care s-au încăpățânat să-i bântuie memoria, începând din copilărie până târziu în anii '80, există și o evocare substanțială a lui Ion Vlasiu de care-l lega o veche prietenie. *Stihiile* se aflau atunci în curtea atelierului din strada Ermil Pangrati. Olos descrie lucrarea în felul următor: „Și mai era în curte o statuie. De fapt niște stâlpi subțirați, cu înfățișări grotești, cu ceva din caprele din tradiția cu măștile de Anul Nou. Erau niște animale ciudate, care căscau crăpături de guri în opoziție cu crăpăturile lemnului deja învechit. Nici această operă, desigur, fără conținut patriotic sau politic pregnant – cu toate că purta un titlu bine adus din condei, *Stihiile războiului* – nici această lucrare nu reușise maestrul s-o plaseze/instaleze în spațiul public.”

Dar, pe lângă descrierea lucrării, Olos narează cu excepțională vervă și simț al suspans-ului vizita pe care artistul maramureșean i-o face lui Ion Vlasiu, la București, în ziua de 4 martie 1977, ziua cutremurului care a distrus multe clădiri și a făcut sute de victime. Îl găsește pe Vlasiu foarte neliniștit. Avusese un vis care-l înspăimântase și era convins că se va întâmpla ceva teribil. Olos îi spune că știe să citească vise, dar Vlasiu nu i-l povestește. În schimb îi vorbește despre ultimul lui roman, *Turnul de fildeș* (publicat mult mai târziu cu titlul *Nebunul din turn*), care se încheia cu prăbușirea turnului. La plecare „maestrul îl conduse până în curte și se opri lângă *Stihiile războiului*. Le arată de mai multe ori cu bratul: „Să vezi, să vezi, că asta are să se întâmple. Asta e visul! Dar tânărul /Olos/ era deja departe. Făcea deja colțul pe după gardul „Tembeliziunii”, în timp ce sculptorul încă îi mai arăta, și tot repeta gestul mâinii, arătând înspre *Stihiile războiului*.”

Textul lui Olos transmite o stare de tensiune în creștere Întâlnirea dintre cei

doi artiști, amândoi obsedați de vise și premoniții, a durat trei ore și s-a învârtit în jurul aceluia vis care pentru Vlasiu era premonitor. Olos pleacă tulburat la hotelul unde locuia. Urmează aici poate cea mai impresionată descriere a cutremurului din 1977 în care își fac loc *Stihiile* pe care Olos, aflat la București, tocmai le văzuse: „De necrezut! Cum s-ar crăpa o sticlă, peretele se despica, cu desprinderi mărunte de petice de var. Și rânjea. Primul gând a fugit chiar acolo, la *Stihiile războiului*, la caprele acelea orânduite dezordonat. Acesta era sentimentul. Al unei guri ce se deschide, văzută din profil, și care se tot deschide în continuare, prelungind desprinderea buzelor prin carnea feței. Buzele de jur împrejurul unui craniu. Când pe o parte, când pe cealaltă. Până ce crăpăturile se făcură hauri pe cer.”

Ana Olos, Mihai Olos, *La povești în casa de paie. Visând la orașul-sat universal*, Fundația Triade, Timișoara, 2015, pp. 122–129.

Stihiile războiului, 1976, la Veneția

Stihile războiului, [1968–1976]

Stihile războiului, [1968–1976]

Stihile războiului (detaliu), [1968–1976]

Stihile războiului, 1984, la București

Întâlnirea mea cu *Stihiile* lui Vlasiu Experiența recuperării lucrării

Apropierea mea de această lucrare a fost treptată; la o încercare de analiză, disting trei etape.

Prima dată am văzut-o demontată în magazia atelierului de la Bistra Mureșului (Deda), în perioada în care împreună cu colegii de la Muzeu (Secția de Artă a Muzeului Județean Mureș) pregăteam expoziția permanentă sub forma Galeriei Ion Vlasiu, din Palatul Culturii, Târgu Mureș. În acel moment doar am remarcat-o; m-au impresionat dimensiunile pe de o parte, forța și expresivitatea stâlpilor, pe de altă parte. Lucrarea depășea limitele proiectului nostru, iar noi ne-am „alimentat” cu lucrări de dimensiuni mai mici, potrivite spațiului pe care îl aveam la dispoziție.

Încă de atunci mi-am dat seama că lucrarea aceasta trebuia pusă în valoare undeva, cândva...

A trecut un timp în care am fost prinși în alte proiecte (Expoziția Tonitza, imagini ale copilăriei, 2019, reconfigurarea depozitului, a Galeriei de artă maghiară etc.), iar când ne-am întors la Bistra după câțiva ani, situația era gravă; două dintre grinziile de la baza lucrării dispăruseră, iar doi dintre stâlpii verticali fuseseră agresați, printr-un accident nefericit. Ne-am dat seama că trebuie să luăm câteva măsuri clare din puținul pe care îl aveam la îndemână, în tentativa de a salva lucrarea. Aici aș distinge etapa a doua, prin primele măsuri de recuperare a piesei.

Măsurile minimale în această a doua etapă, au fost:

- mutarea lucrării: cei 7 stâlpi și singura grindă rămasă de la bază – scoaterea din magazie și mutarea ei în atelier;

- măsurarea exactă a grinzii de la bază care a supraviețuit – o voi numi grinda-mamă;

- începutul procesului de documentare: recuperarea a cât mai multe imagini ale lucrării și datelor despre realizarea și expunerea ei; cercetare la Muzeul Național Bruckenthal unde se află o variantă a *Stihiilor*, alcătuită din trei stâlpi, fiecare cu talpa separată; consultare cu unul dintre restauratorii Muzeului Național Bruckenthal, domnul Victor Turcu;

- demararea procesului de căutare a materialului (stejar) de care era nevoie pentru refacerea grinzilor dispărute și peticirea agresiunilor.

A urmat o altă pauză. Obținerea materialului pentru lucru a fost destul de anevoioasă, dar a fost rodnică pentru că în acest timp am început să clarific conceptul de reconstrucție al tălpii *Stihiilor*, lucrând cu desene de 1 la 10 (1cm = 10 cm).

Când a venit momentul etapei a treia, aducerea lucrării spre reparare/restaurare la Târgu Mureș (în atelierul Liceului tehnologic care poartă numele maestrului Ion Vlasiu) împreună cu materialul de lucru (obținut cu sprijinul Părintelui Sergiu Andone din Deda Bistra), nu am făcut decât să trec la o atentă transpunere a desenelor la mărimea reală de 1 la 1. A urmat croirea și îmbinarea tălpii care mi-au permis apoi poziționarea „câsoaielor” și așezarea stâlpilor pe verticală cu o aproximație de sub un cm – spun eu. Toț demersul e verificabil.

Partea a doua a acestei etape este în desfășurare: restaurarea agresiunii stâlpilor, respectând principiul reversibilității, pe care l-am discutat cu restauratorul Muzeului Național Bruckenthal, domnul Victor Turcu.

Fără să intru în detalii tehnice (care rămân consemnate în baza de date documentare) pot să spun că am avut totuși șansa câtorva imagini fără de care recuperarea lucrării ar fi fost imposibilă.

Reconstrucția tălpii – conceptul

La refacerea tălpii, materialele documentare esențiale au fost:

- o fotografie a lucrării montate la București, probabil înaintea expoziției de la sala Dalles din București unde a fost expusă în 1984, singura în care talpa este vizibilă cât de cât „de sus”;

- o fotografie pe care am făcut-o întâmplător (?) în prima etapă, când ne documentam pentru expoziția Galeriei Ion Vlasiu, în care apar cele trei grinzi;

- și faptul că o grindă, din fericire cea mai complexă, a supraviețuit; prin

dimensiunea ei am reușit să recuperez dimensiunile celorlalte două, reușind să corectez și aberațiile fotografiei.

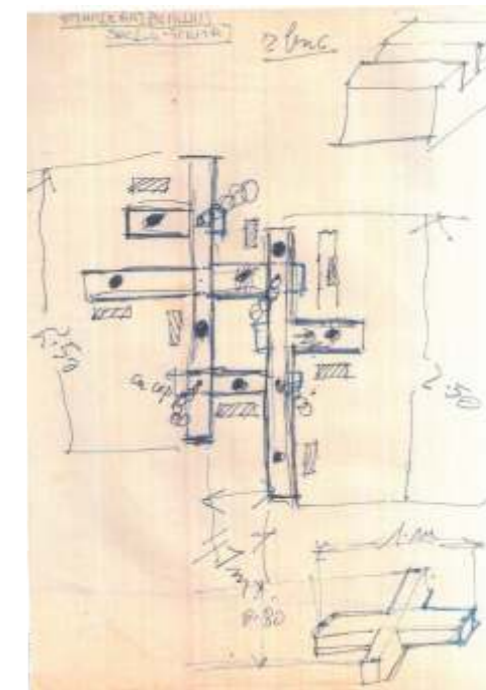
Iar la repararea stâlpilor:

- șansa unei fotografii de la Bistra în timpul lucrului, în care apare în prim-plan, într-o poziție ideală, stâlpul nr. 5, cel mai puternic agreat;

- din fotografiile făcute de mine în magazie la prima întâlnire cu lucrarea, am reușit să văd destul de clar cealaltă față a aceluiași ghinionist stâlp nr. 5.

Întâmplare? Sunt convins că nu. Eu cred că Pronia cerească ne-a lăsat „indicii” ca să putem recupera lucrarea.

Dorel David Morar

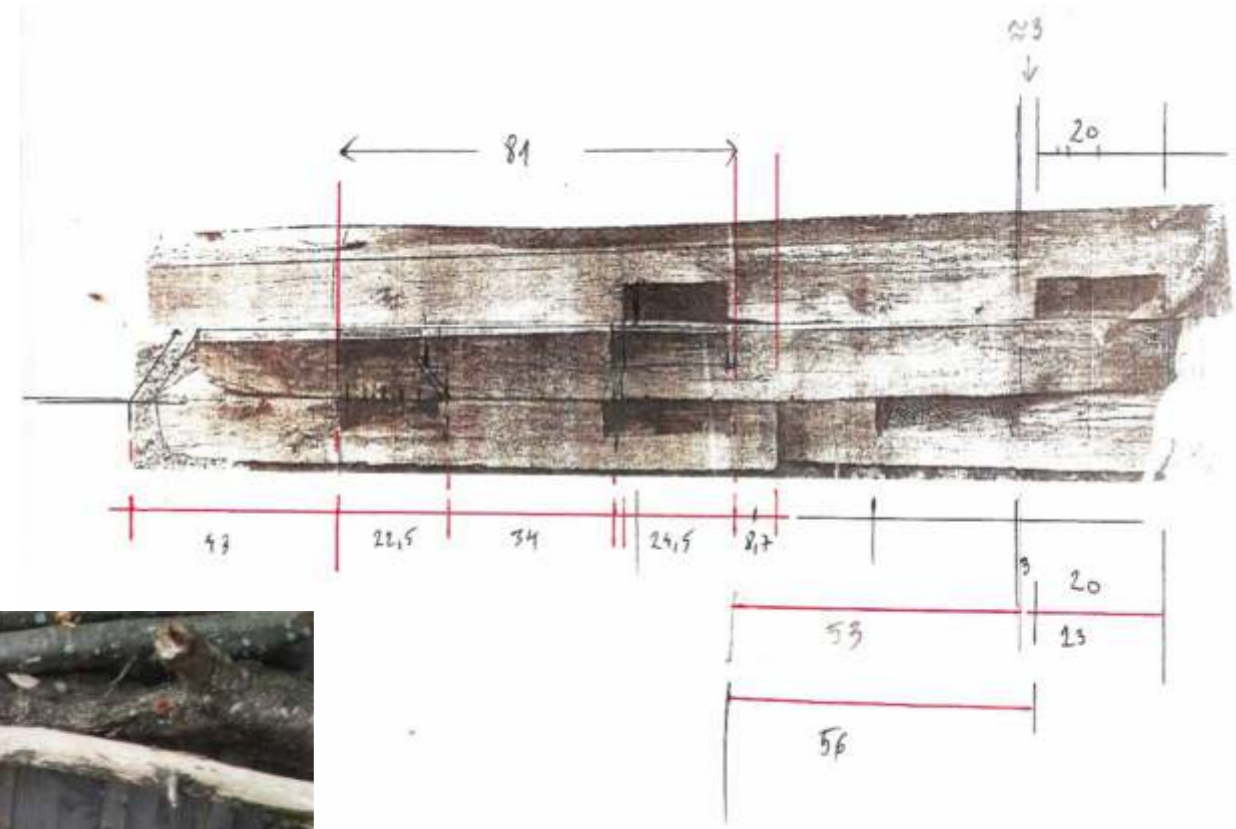

Ion Vlasiu, variantă de schiță, cu talpa *Stihiilor războiului*

Stihiile războiului, București, singura fotografie în care se vede cum se îmbină talpa

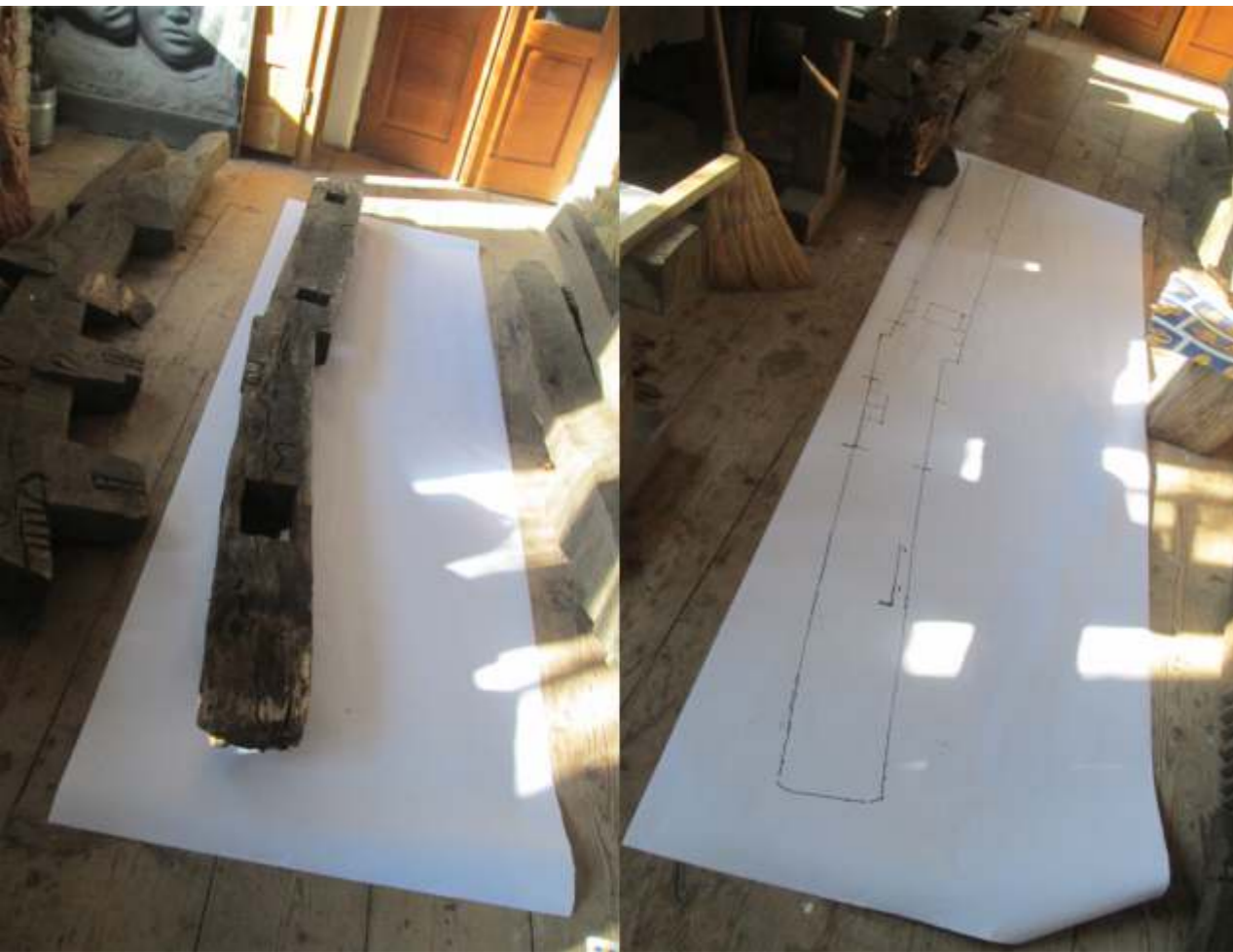
Schița extrasă din fotografie, cu structura de îmbinare a tălpii

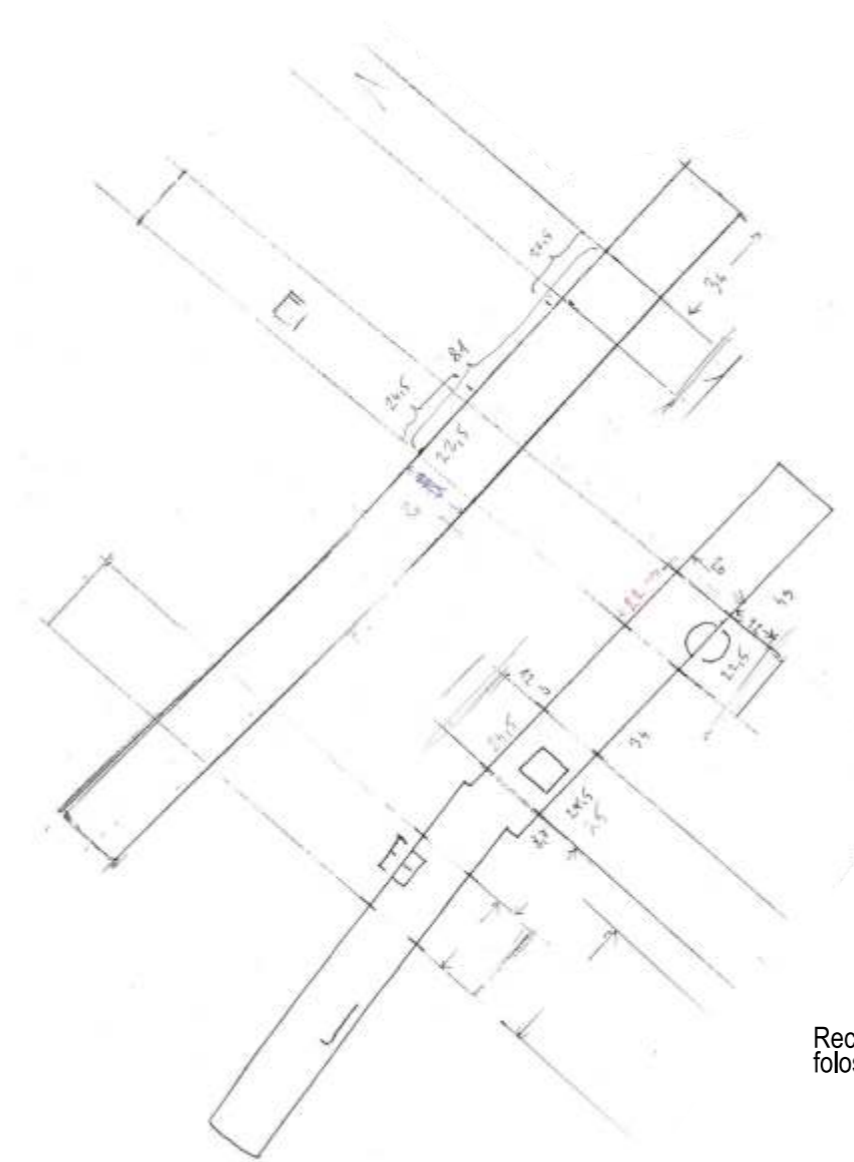
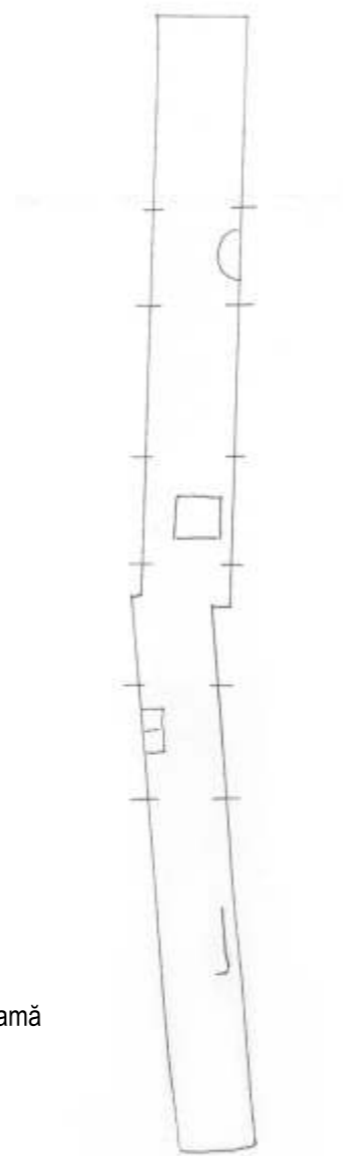
Cele trei grinzi inițiale; cea de jos, grinda-mamă, a supraviețuit

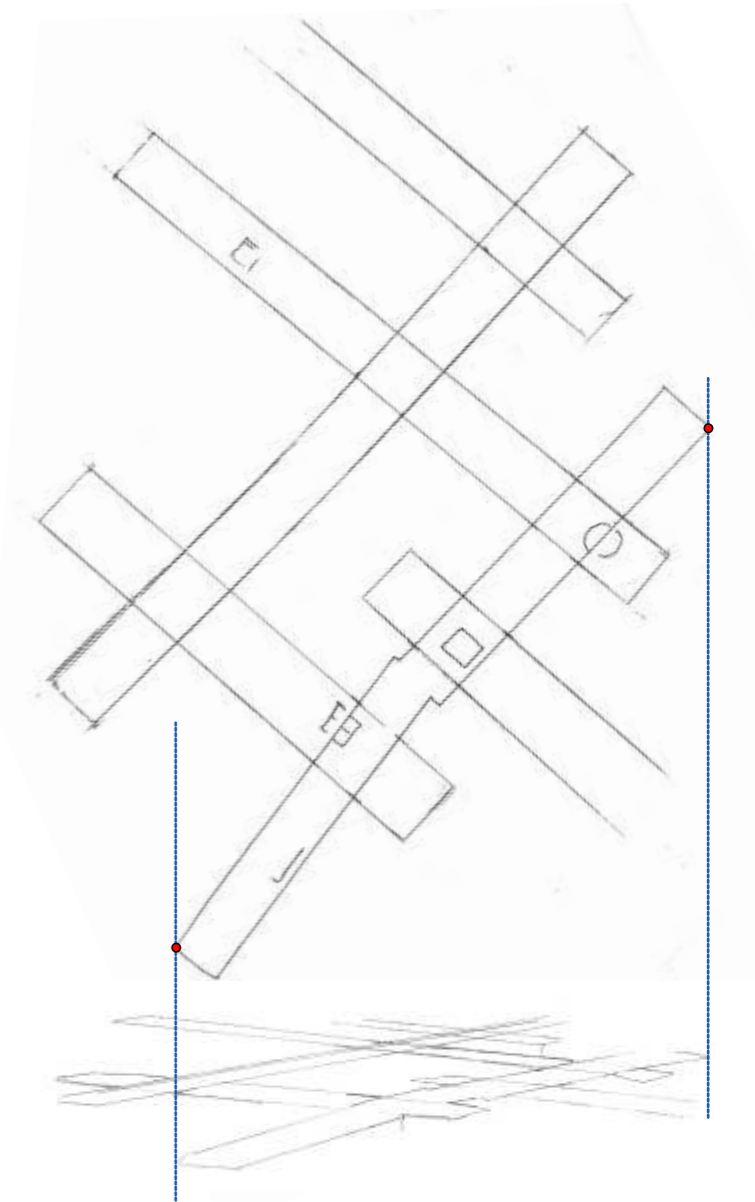
Pornind de la această imagine și adăugând cu linie roșie cotele reale ale grinzii-mamă, am putut reconstitui dimensiunile celorlalte două grinzi și structura de îmbinare a tălpii

Amprenta grinzii-mamă

Reconstrucția desenului tălpii folosind datele menționate

Imaginea din timpul lucrului de la Bistra Muresului, în care se vede în prim-plan stâlpul numărul 5, cel mai puternic agresat ulterior

Din fotografiile făcute de mine, în magazie, la prima întâlnire cu lucrarea, am reușit să văd destul de clar cealaltă față a aceluiași ghinionist stâlp nr. 5.

Povestea în imagini a recuperării lucrării *Stihiile războiului*

Cu ocazia pregătirii Galeriei Ion Vlasiu (1908–1997), deschisă în anul 2016 în cadrul Palatului Culturii din Târgu Mureș de către personalul de specialitate din cadrul Secției de Artă a Muzeului Județean Mureș, doamna Ioana Vlasiu, fiica artistului, ne-a deschis cu generozitate porțile atelierului de la Bistra Mureșului, atât pentru documentare cât și pentru includerea în expoziție a noi lucrări și obiecte aparținând artistului, ce au completat binevenit expunerea.

A fost întâia întâlnire cu lucrarea *Stihiile războiului*, demontate și depozitate în magazia atelierului. Deși lucrarea depășea dimensiunile proiectului nostru – aveam la dispoziție un spațiu limitat – ne-am dat seama că e vorba despre o capodoperă a maestrului. Ne-a impresionat prin dimensiuni, prin forța și expresivitatea mesajului stâlpilor și am realizat că va trebui pusă în valoare, așa cum merită, undeva, cândva...

Prezentăm o scurtă poveste în imagini pornind de la primele documentări și întâlnirea colaterală cu *Stihiile războiului*, până la integrarea lor într-un al doilea proiect care își propunea salvarea lucrării și aducerea ei până în faza actuală, de expunere a piesei.

Dorel David Morar

Stâlpii *Stihiilor* demontați și depozitați în magazia atelierului de la Bistra Mureșului

înainte

și după accident...

Documentare la Bistra Mureșului

Mutarea din magazie în atelier

Din atelierul de la Bistra Mureșului, la Târgu Mureș

Reconstrucția tălpii

Talpa în căutarea verticalei

Butaforia necesară pentru a stabili poziția corectă a stâlpilor

„Căsoaiele”, denumirea locală a găurilor pentru fixarea stâlpilor

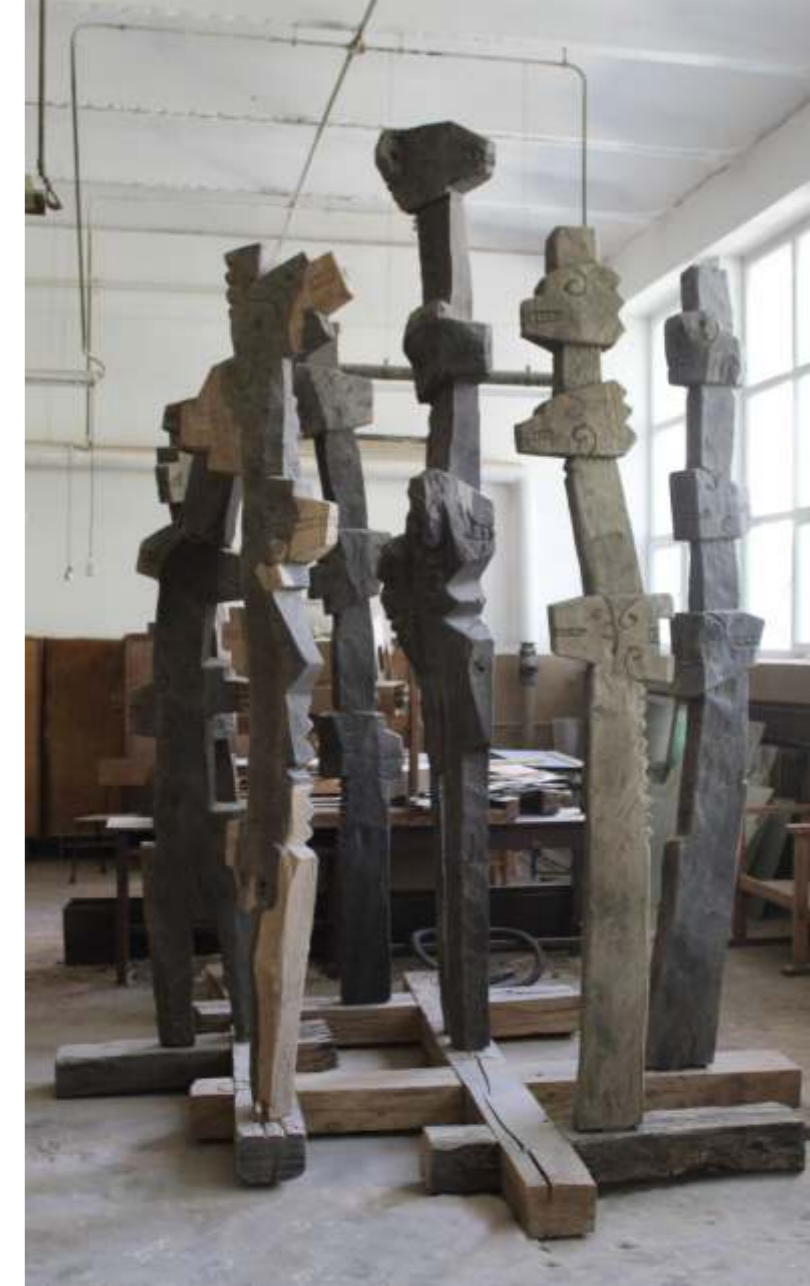
Repararea stâlpilor agresați

Repararea stâlpilor agresați

În sfârșit, stâlpii la locul lor

Secvențe din expoziție

Bibliografie selectivă

„Această «obsesie a realului» ca existență esențială și autentică se traduce la Ion Vlasiu printr-o dispoziție «înnăscută», dar și cucerită, pentru filonul popular și mitic al spiritului, spații culturale aflate cel mai aproape de origini. Iar originile, în virtutea unor vechi tradiții, dar și în spiritul veacului nostru, sunt considerate, în mod unanim, ca loc al începutului pur, garanție a adevărului și valorilor esențiale legate de ceea ce e omenesc și de un anume mod de a simți și valoriza realitatea, bazat pe intuiție. Dispoziția cu aspect «arhaizant» său «stihial» care se face prezentă în diversele ipostaze artistice în care Ion Vlasiu s-a exprimat, se traduce printr-un gust pentru problemele vitale esențiale (viața, nașterea, moartea, nunta, războiul etc.), ca și pentru valorile vitale eterne (tinerețe-bătrânețe, strămoși-totemuri, spațiu natal-timp al tradiției, istorie-conștiință a neamului etc.). O atare dispoziție se manifestă la nivelul modalităților practice prin existența unei «matrice stilistice» care «deformează» aspectele lumii în sensul unei simplificări și tipizări a formelor, care se geometrizează organic, sau se «rusticizează» semnificativ.

Fie că pictează peisaje ardelenne sau portrete de oameni și de stihii, fie că se angajează în compoziții istorice sau mitice, formele pictate păstrează o «nedeterminare» de principiu, ele rămân deschise, nu se închid în contururi exacte, tușa plată și vagă le asigură o dimensiune corporală aproximativă și bidimensională, puținele elemente din care se constituie și simplificarea la care sunt supuse le transformă în semne plastice pure, «corpuri» ale forțelor și semnificațiilor pe care le poartă și le emană în mod vizibil.”

Magda Cârneci, „ION VLASIU – sau bucuria descifrării sensurilor realului”, în *Scânteia tinereții*, 23 martie 1978.

*

„Sculptura în lemn a lui Ion Vlasiu generează un teritoriu al fantasticului rezonat [...] sancționând tentațiunile de a cataloga opera sculptorului va înscriindu-se necondiționat în figurativul de tradiție realistă. Jocul asocierilor conduce memoria către traseul sinuos al parcursurilor inițiatice,

izomorf în sintaxele folclorului simbolisticii *drumului pierdut*, de-a lungul căruia sculpturile se orânduiesc ca o posibilă pădure metamorfozată. Paradoxal, arhetipul nu este acela al pădurii împietrite, comun convențiilor unui anume gen de fantastic foarte la îndemână, ci, alegerea artistului se îndreaptă către existențele induse, pulsând de viață vegetală. Referindu-se la sculptura sa în lemn, Vlasiu nota: «Inteligența plastică a naturii s-a întrecut pe sine făcând arbori. Privindu-i, am fost tulburat de viziuni spațiale neobișnuite în sculptură, proprii basmului. Fantezia e îngăduită sculptorului, iar lemnul se oferă generos pentru toate aventurile, cu asentiment ancestral.»

Translația între arbori și *erou* (în sens generic) este realizată în mod firesc, dar, în egală măsură, perspectiva se poate inversa atunci când himera, se disimulează, mimând structurile copacului. *Stihiile trecutului* aparținând imageriei basmului, prin inventivitatea formei, îmbină accidente naturale ale lemnului cu accentele care punctează ritmul intim al compoziției. La fel *Himera* sau *Întâlnirea de secole*, în care structurile trunchiului de copac (aproape în stare brută la aceasta din urmă), generează acel spațiu al neliniștii și îndoielii, specific universului fantastic.”

Călin Demetrescu, *Ion Vlasiu*, Editura Meridiane, București, 1984, p. 10.

*

„Artistul recurge la o cioplire aspră, menită să pună în evidență însăși calitatea materialului; chiar și portretistica (de pildă un patetic chip al lui Luchian) e redusă la un semn plastic, la efigie și nu caută să se supună la exigențele tautologice ale asemănării cu modelul. Câteodată respingând calofilia, Vlasiu lasă bucată de lemn în nuditatea ei expresivă, semn redus la esență. [...]

Vlasiu nu ezită să preia motive ale mitologiei populare – *Pasărea suflet* – și reinterpretând ornamentația coloanei, să creeze un tip nou de integrare a formei în ansamblul sculptural. Ca și în lucrări de tipul celor intitulate *În*

veșnicie sau *În prietenie*, în care motivul stâlpului sau al substitutului său, este troița. Sunt gândite ca forme de expresie ale unor alte stări sufletești decât cele cărora le erau dedicate modelele originale. După cum nu cred că reinterpretările antropomorfe ale stâlpilor de gard de la Bistra sunt simple divertismente într-o operă de o remarcabilă concentrare dramatică; stâlpul de hotar cu formă omenească ocupă un loc dintre cele mai importante în structurarea unei imagistici mitologice culturale foarte vechi.

În sfârșit dintre celelalte, multe, sculpturi în lemn ale artistului, o atenție deosebită merită sculpturile în lemn cuprinse într-un nume general – *Stihii*. Făpturi aducătoare de spaimă, jivine coborând dintr-un bestiar ale cărui origini se află, evident, în repertoriul iconografic al artei primitive. Raporturile cu viziunea expresionistă au fost semnificate; dar ele nu rezolvă, desigur, întreaga problematică a acestor imagini ce provin, cum s-a spus, dintr-o matrice țărănească. Și are dreptate Edgar Papu să rezolve apartenența artei lui Vlasiu la tradiția românească, «nu totuși prin unele motive, ci prin însuși limbajul structurii, înlăuntrul căruia lemnul, cu toate promisiunile sale își spune cuvântul.»

Dan Grigorescu, *Cumințenia pământului*, Editura Meridiane, București, 1988, pp. 303-304.

*

„Theodor Redlov: Aici, în grădina de la Bistra Mureșului, se încheagă, încetul cu încetul, un ansamblu sculptural care poate fi citit și ca parcurs ritual [...] – tot acest ansamblu legat de preocupări mai vechi, de *Masa lui Pinte* și de *Stihiile războiului* mă face să mă gândesc la un element caracteristic artei dumneavoastră. Este stihialul – un element și al străfundurilor psihice, și al arhaității țărănești, și al naturii în ceea ce are ea nealterabil, statornic.

Ion Vlasiu: Când mă aflu în fața unui conținut mai larg pe care nu-l pot aduna mai strâns într-un cadru psiho-fizic cunoscut, tot ce este dincolo de cuprins (de ceea ce pot cuprinde) și nu se poate prinde într-o terminologie, ține

pentru mine de categoria stihialului. Războiul mă obsedează. Când aveam cinci ani, tata a plecat la război și a murit acolo; mama a plâns mult deasupra capului meu așteptându-i întoarcerea, dar avea să moară și ea. Războiul îmi pare ca ceva sumbru, tragic, monstruos. Există însă și sensuri stihiale bune. Așa este stihia pădurii: viața vegetală cu tainele ei. Noi dăm un sens lemnului, îl întrebuițăm pentru a construi din el sau pentru a face foc, dar dincolo de asta, nu știm, nu ne e clar: de ce există stejarul? Aici s-ar înscrie stihiele pădurii pe care le fac acum... *Stihia războiului* e actuală, așa propune să fie multiplicată și pusă în fața tuturor parlamentelor din lume. Țăranii i-au spus *Căinii războiului*, e poate mai expresiv, dar eu voiam să încarc lucrarea cu un titlu satiric simplu. Trebuie să-i lași formei posibilitatea de a-și sugera conținutul. Dacă o limitezi, privitorul se limitează și el. Lasă-i fanteziei să umble în jurul lucrării, s-o recreeze trăind-o. În momentul în care forma devine abstractă, nu mai poți să-i dai un titlu precis și atunci îl lași pe privitor în fața acestui esoterism pe care unii îl pot trăi, alții nu...

Theodor Redlov, „Două zile la Bistra cu Ion Vlasiu”, în *Arta*, nr. 10, 1988, pp. 4–7.

*

Vlasiu „a dat sculpturii ce realizează formele prin cioplire un sens larg, o rezonanță filozofică specifică. Semnificativ, Ion Vlasiu vine tot din Transilvania, zonă în care arta lemnului a căpătat, de-a lungul secolelor, un accent propriu. Expresionismul [...] coexistă în opera lui Vlasiu, cu o stilistică de factură romantică a modelajului amplu. Nu odată simbolistica se definește aici ca o formă învecinată cu un suprealism ce se desprinde din simplificările ornamentale ale cioplirii populare în lemn. Vlasiu își proclamă însă cu claritate, crezul profund raționalist, și, în numele acestui crez, polemizează cu stihiele care au o semnificație metaforică limpede și descind din lumea amenințătoare a unor jivine, venind parcă din bestiariile populare ale Evului Mediu și ale Renașterii.”

Dan Grigorescu, *Idee și sensibilitate. Direcții și tendințe în arta românească contemporană*, Editura Meridiane, București, 1991, pp. 27–28.

„O gândire plastică, neîndoielnic autohtonă, ce-și atinsese împlinirea ilustră în operele lui Brâncuși, se continuă astfel rodnic diversificată, prin Vlasiu și Gheza Vida, prin Maitec, Apostu sau Iliescu-Călinești, prin Napoleon Tiron, Florin Codre și alții, de la ansamblurile polimorfe, implicând o judicioasă articulare a pieselor componente, precum *Stihiile războiului* de Ion Vlasiu, ritm complex de elemente verticale, înălțate spectral într-o învălmășeală perfect controlată de stâlpi viguroși ciopliți rudimentar ca idoli apotropaici, cărora motivul decorativ al dinților de fierăstrău și capetele de lup aspru stilizate, le insuflau o pregnanță expresivă primitivă și fascinantă, sau *Sfatul bătrânilor* de Gheza Vida, înșiruire solemnă și imposibilă de monoxile, siluete umane sumar dar sugestiv particularizate, reduse la consistența volumelor esențiale [...]”

Ruxandra Juvara Minea, *Participarea României la Bienala de la Veneția*, Editura Vremea, București, 2000, pp. 222–225.

Lucrând la o *Sthie*, Bistra, 1988

Lucrând la o *Sthie*, Bistra, 1988

Repere biografice. Ion Vlasiu

1908

6 mai – Se naște la Lechința, județul Mureș. Fiul lui Ioan Vlas și al Mariei născută Ștef.

1916

Tatăl lui este mobilizat și trimis pe frontul din Galiția de unde nu se mai întoarce. La scurt timp moare și mama sa. Rămas orfan este crescut de bunicii materni Vasile și Ana Ștef din Ogra.

1921–1926

Elev la Școala de arte și meserii din Târgu Mureș. Frecventează cercul cultural „George Coșbuc” al școlii unde recită poezii și vorbește despre Bernard Palissy. În ultimul an înființează împreună cu colegi o trupă de teatru cu care colindă prin satele din împrejurimi. Își schimbă numele din Vlas în Vlasiu.

1927

Lucrează ca tâmplar la Atelierele CFR din Cluj, timp în care citește mult, printre lecturi se numără și *Cartea ceaiului* de Okakura Kazuzo despre care va scrie mai târziu că „Îmi trezise ciudata intuiție a unei vieți spirituale incredibile”.

1927–1931

Studiază la Școala de Arte Frumoase din Cluj. Profesori: Romulus Ladea, Catul Bogdan, Anastase Demian, Aurel Ciupe, Coriolan Petranu, Victor Papilian, Gh. Bogdan-Duică. Primește Premiul I al Academiei, pentru sculptură. Frecventează cenaclul literar al cunoscutului profesor de anatomie și scriitor Victor Papilian, unde citește poezii. Este coleg și prieten cu Miron Radu Paraschivescu, viitorul poet, cu Eugen Gâscă și Nicolae Brana.

1929

Lucrează la pictarea bisericii din Deva, cooptat de Alexandru Popp, directorul Academiei, care-l sprijină și altfel, oferindu-i să țină ore de desen

la Școala comercială în locul lui. Vlasiu îi păstrează o caldă amintire și îi va face mai multe portrete în sculptură și desen.

1930

Soldat în stagiul la regimentul 31 Artilerie Cluj.

1931

Este nevoit să-și întrerupă studiile pentru neplata taxelor. Se întoarce la Ogra unde cioplește piatră și lemn. Publică primele cronici de artă în revista *Patria*, Cluj.

1932

Călătorește la București unde, pentru a-și continua studiile, solicită o bursă care îi este refuzată. Îi cunoaște pe unii dintre artiștii și scriitorii de avangardă: Sașa Pană, Geo Bogza, Jules Perahim, Eugen Ionescu, Dan Faur.

Octombrie – deschide prima expoziție personală de sculptură la Târgu Mureș în magazinul de mobilă Fodor care este și prima expoziție de sculptură din oraș. Aurel Ciupe, directorul Pinacotecii din Târgu Mureș îi cumpără lucrarea în piatră *Sulamita*. Debutază cu poezia modernistă *Mașinism* în revista clujeană *O lume nouă*.

1933

Editează singurul număr al revistei de avangardă *Herald*, împreună cu un grup de tineri intelectuali clujeni printre care Olga Caba, Eduard Mezincescu, Eduard Pamfil, Yvonne Rossignon, Wolf von Eichelburg, Raul Șorban. Publică aici cu pseudonimul Saul Pelaghia. Ion Chinezu numește revista „o uluitoare încercare de frondă juvenilă” (*Gând românesc*, 1 mai, 1933).

Ianuarie – Expoziție personală, Cluj, Sala Prefecturii (cu pictorul Nicolae Brana); expune lucrări din seria *Ritmurilor*, sculpturi abstractizante, cioplite în lemn, care nu mai sunt imitative, ci revelează structura și organicitatea materiei.

Septembrie – Expoziție personală, Cluj, Casa Ursus, str. Universității

Ion Vlasiu, 1930

Noiembrie – Expune sculptură la București, la Librăria Hasefer împreună cu Miron Radu Paraschivescu, pictură și Ion Vitner, viitorul critic literar, colaj.

1934

Expoziție personală de sculptură și desen colorat în atelierul său din Cluj, str. Regina Maria nr. 30.

Participă cu sculptură și desen colorat la Expoziția jubiliară a Școlii de Arte Frumoase de la Timișoara, cu ocazia a 10 ani de la înființare. Printre cumpărătorii lucrărilor se numără Victor Papilian, Virgil Birou, Sabin Drăgoi, Muzeul Banatului. După închiderea expoziției rămâne peste vară la Timișoara, unde lucrează cu mare elan alături de Eugen Gâscă și Ștefan Gomboșiu în atelierul Școlii, în ciuda precarității mijloacelor de trai. Lucrările lui Vlasiu și Gâscă din această perioadă se resimt de pe urma admirației pentru stampa japoneză. De atunci datează fotografiile făcute de inginerul și scriitorul Virgil Birou, azi în arhiva Muzeului Național al Banatului, care documentează acest episod foarte fecund de boemă artistică. Într-una dintre ele se poate vedea o stampă japoneză prinsă, programatic, pe perete.

Călătorește la Belgrad unde îl cunoaște pe Toma Rosandić, unul dintre cei mai cunoscuți sculptori iugoslavi.

Publică cronică de artă la revista *Gând românesc*, Cluj, condusă de Ion Chinezu.

1935

Mai – Expoziție personală, sculptură și desen, Cluj, Casa Ursus. Sculptează un ecorșeu în sala de disecții a clinicii universitare, comandat de profesorul Victor Papilian.

Îi face un portret compozitorului George Sbârcea care va evoca mai târziu memorabila întâlnire cu sculptorul.

Decembrie–1936 ianuarie – Expoziție la București, Sala Mozart, împreună cu pictorul Eugen Gâscă. Istoricul de artă G. Oprescu scrie elogios despre expoziție și îi cumpără un portret de bărbat în teracotă.

1936

La invitația sociologului Gheorghe Foța face parte din echipa pluridisciplinară a Institutului Social Român condus de Dimitrie Gusti care timp de trei luni a întreprins cercetări în satul Moșeni, Oaș. Sculptează în lemn iconostasul bisericii din sat. Trăiește o experiență umană și artistică singulară pe care o va evoca în memorialistica sa. Face fotografii, colecționează obiecte țărănești cioplite în lemn, meditează asupra legăturilor dintre arta cultă și arta țărănească.

Pentru a se întreține, primește elevi în atelierul său din str. Șaguna, nr. 9.

Expune prima oară la Salonul Oficial din București.

Călătorește la Belgrad, Budapesta și Praga.

Colaborează cu cronici de artă la ziarul *Facla*, la invitația lui Nicolae Carandino.

1937

Modelează busturile lui Zaharie Boiu, Ilarie Chendi și Nicolae Filipescu pentru Liceul din Sighișoara.

Ciopește în piatră monumentul funerar al poetului George Boldea de la Merchășa din inițiativa scriitorului Emil Giurgiuca.

Face portretul lui Peter Neagoe, scriitor stabilit în America, aflat într-o călătorie la București, prieten al lui Brâncuși și autor al biografiei *Sfântul din Montparnasse*.

Octombrie – Pleacă la Paris pentru un an, oprindu-se la Belgrad, Zagreb, Veneția și Milano. La Paris este un vizitator asiduu al muzeelor Luvru, Luxembourg și al galeriilor de artă. Trimite articole, la solicitarea lui Horia Stanca, despre pavilionul românesc de la expoziția universală *Art et technique dans la vie moderne*, moment important al vieții culturale europene, la revistele clujene *Patria și Națiunea română* în care deplânge modesta reprezentare a lui Brâncuși și a artiștilor tineri. Are șansa de a vedea expoziția, de mare ecou, Van Gogh de la Palais de Tokyo pe care o va evoca până târziu în anii senectuții. Îl cunoaște pe Brâncuși și îi vizitează atelierul. Îi frecventează pe bursierii de la Școala Română de la Fontenay-aux-Roses: filozoful Grigore Popa, pictorul Constantin Pantelimon, istoricul

Francisc Pal. Îl întâlnește pe sculptorul Gheorghe Anghel și pe Emil Cioran. O cunoaște pe Marina Lupaș, fiica istoricului Ioan Lupaș, viitoarea sa soție.

1938

Ianuarie–februarie – Participă la *Exposition internationale* de la Galerie Contemporaine, Paris, 36, rue de Seine, galerie recent deschisă, cu program declarat internațional.

Aprilie – Deschide o expoziție personală de sculptură și pictură la Galerie Contemporaine.

Iunie – Participă cu o sculptură și trei tablouri la *XVe Salon des Tuileries* din al cărui juriu făceau parte artiști ca Henri Matisse, Emile Othon Friesz, Aristide Maillol, Charles Despiau.

Iulie – Pleacă la Dinard, în Bretagne, pentru două luni. Pentru a se întreține este chelner la o pensiune. Pictează și continuă jurnalul început la Paris.

Septembrie – În drum spre țară se oprește la Milano și Veneția unde vizitează *Bienala de artă*.

În urma unui examen devine profesor de arte decorative, timp de un an, la Academia de Arte Frumoase Timișoara.

Decembrie – Publică romanul autobiografic, scris la Paris, *Am plecat din sat*, Editura Miron Neagu, Sighișoara.

1939

Primește Premiul Adamache al Academiei Române pentru romanul *Am plecat din sat*. Este primul volum dintr-un vast ciclu autobiografic în care relatează meandrele formației sale ca om și ca artist: *Poveste cu năluci*, 1941, *Drum spre oameni*, 1962, *O singură iubire*, 1965, *Cartea de toate zilele*, 1984, *Succes moral*, 1985, *Monolog asimetric*, 1988, *În spațiu și timp*, 4 volume apărute între 1970–1987, *Chipuri și măști*, 1994, *Casa de sub stejari*, 1999, *Nebunul din turn*, 2011.

Februarie – Începe colaborarea cu cronici de artă la revista *Țară nouă* din Sibiu.

Martie – Apare *Antologia poezilor tineri din Ardeal*, editată de Emil Giurgiuca, cu optsprezece măști modelate în lut, portrete ale poezilor

antologați, printre care Emil Giurgiuca, Ion Th. Ilea, Olga Caba, Eduard Pamfil, Yvonne Rossignon, Mihai Beniuc, majoritatea fiind distruse.

Aprilie – Se căsătorește cu Marina Minerva Lupaș (1913–1998).

Face proiectul pentru sculptura iconostasului și mobilierului bisericii din Dioști, Romanati, în cadrul mai larg al reconstruirii satului model sub coordonarea lui Gheorghe Foța și a Institutului Social Român.

10 septembrie–10 octombrie – Participă cu lucrări de pictură și sculptură la *Expoziția jubiliară de artă plastică ardeleană 1919–1939*, Cluj, Sala Colegiului universitar, organizată de ASTRA. Este autorul afisului expoziției, reprezentând o interpretare a unei icoane pe sticlă transilvănene. Primește Premiul pentru sculptură.

1940

Mobilizat la divizia 20 infanterie la Târgu Mureș, Baia Mare, Cluj și București la serviciul cartografic al armatei.

După Dictatul de la Viena se stabilește la București.

Este primit în Asociația Scriitorilor din București.

1941

Publică a doua carte de *Poveste cu năluci*, cu o copertă de Anastase Demian, roman liric în care narează experiența sa pariziană.

Scrie cronică plastică la revista *Actiunea*.

Sculptează busturile lui Horea, Cloșca și Crișan, instalate în fața Muzeului de Istorie din Deva.

1942

Expoziție personală de sculptură și pictură, București, Sala Dalles.

Lucrează la Ministerul Artelor ca inspector al muzeelor pentru Transilvania. Premiul pentru sculptură Anastase Simu pentru lucrările expuse la *Salonul Oficial*.

1943

Salonul Oficial de Toamnă – expune un desen după monumentul ecvestru

al lui Colleoni de Verrochio, de la Veneția, dintr-o serie de desene după clasici, printre alții fiind Michelangelo, Goya, El Greco.

Expune pictură la expoziția *Natura moartă*, Galeria Căminul Artei, condusă de criticul de artă Ionel Jianu.

Participă cu reliefurile în marmură *Mamă și fiică* la expoziția de artă românească *Rumänische Kunst der Gegenwart*, itinerată la Berna, Zürich, Basel, Stockholm și Helsinki, organizată de criticul de artă Oscar Walter Cisek.

Se naște Ioana Maria, fiica artistului.

1944

Decembrie–ianuarie 1944 – Expoziție personală de sculptură și pictură București, Sala Dalles.

Organizează la Ateneul Român, expoziția de desene de copii *Ardealul văzut de copii*, sub egida Institutului Social Român; conferențiază la Ateneul Român despre *Viața artistică în Transilvania*.

Lucrează monumentul funerar al lui George Coșbuc din cimitirul Bellu.

1945

Lucrează timp de patru luni la cariera de marmură de la Rușchita. Cu lucrările cioplite aici figurează în expoziția de la Galeria Căminul Artei alături de Francisc Șirato, Theodor Pallady, Ion Țuculescu, Al. Ciucurecu, M. H. Maxy.

Participă la *Expoziția de artă românească* de la Belgrad și Budapesta; *Salonul Oficial*.

1946

Petrece vara la ferma de la Copșa Mică a inginerului Marin Ciortea, pictor amator și colecționar. Printre invitați se află Lucian Blaga, Magdalena Rădulescu, colecționarii Aurel Avramescu, matematician și soția lui, Maria, medic. În colecția lor de la Otopeni, donată Academiei Române se află două lucrări de Ion Vlasiu, *Portretul Mariei Avramescu*, marmură și o *Maternitate*, piatră.

7–28 august – *Expoziția de artă plastică. Képzőművészeti kiállítás*, Institutul de Studii Clasice, Cluj. Expune șaisprezece lucrări de sculptură, pictură și desen din colecțiile, ulterior destrămate, ale lui Victor Papilian, Miklós Élekes, Raoul Șorban, Nicolae Mărgineanu, Alfred Grünfeld.

1947

Salonul Oficial, București; *Salonul Ardelean*, Cluj. *Expoziție de pictură*, Sala Logos, București (împreună cu Alexandru Ciucurencu, Sorin Ionescu, Mircea Marosin, Gh. Vânătoru).

1948

Expune douăzeci de lucrări de pictură la Sala Dalles, București, împreună cu Grupul Șase (Al. Phoebus, Dem. Iordache, Eugen Ispir, Rudolf Schweitzer-Cumpăna).

Expoziția Flacăra.

Expoziție colectivă, Muzeul Simu.

1949–1956

Participă la expozițiile anuale de stat.

1954

Ajunge pentru prima oară la Bistra, sat pe valea Mureșului unde găsește lemn și piatră pentru sculptură și o ambianță potrivită pentru lucru. Va reveni vară de vară, Bistra devenind o a doua reședință a artistului. În octombrie 1968 scrie: „*Mirabila sămânță, Știma lacului, În veșnicie, Muzele*, toate aceste pietre sunt lucrate în colaborare directă cu izvoarele Mureșului. Acesta e răspunsul onest pe care-l pot da celor care mă întrebă ce găsesc la Bistra, ce caut aici de cincisprezece ani?”

1955

Sculptura *Mamă cu gemeni*, piatră artificială, este instalată în Grădina Icoanei din București.

1956

Frecventează serile de muzică din casa compozitorului Tudor Ciortea și a soției sale, Vera Proca, dansatoare și coregrafă, evocate de Clody Bertola în cartea sa de amintiri. Din această perioadă datează două portrete ale mării actrițe, unul dintre ele, *Clody Bertola recitând Luceafărul*, se află la Muzeul Județean Mureș–Secția de Artă.

1957

Expoziție personală de pictură și sculptură, Galeria Uniunii Artiștilor Plastici, București, Bd. Magheru.

1958

Decembrie – *Expoziția țărilor socialiste*, Moscova.

Câștigă concursul pentru *Monumentul Horea, Cloșca și Crișan*, care va fi ridicat la Cluj-Napoca, abia peste aproape douăzeci de ani, în 1974, după numeroase transformări ale proiectului inițial.

1961

Continuând ciclul memorialistic început cu *Am plecat din sat*, apare *Drum spre oameni*, Editura pentru Literatură, București, ilustrată cu reproduceri după sculpturi și gravuri în Schabpapier, ale autorului.

1965–1967

Redactor șef al revistei Uniunii Artiștilor Plastici, *Arta*. Membru al AICA (Asociația Internațională a Criticilor de Artă).

1966

Semnează textul introductiv al primului album *Ion Țuculescu*, Editura Meridiane.

1967

Expoziția internațională de sculptură în plein-air, Middelheim, Anvers.

Octombrie – Participă cu o comunicare la Colocviul internațional Brâncuși și la *Expoziția de pictură și sculptură contemporană* organizată cu această ocazie la Muzeul de Artă, București. Călătorește la Craiova pentru *Expoziția Gheorghe Anghel* și la Târgu-Jiu pentru ansamblul monumental al lui Brâncuși. În drum remarcă cimitirul din satul Pietriș și este entuziasmat de crucile cioplite și pictate de meșterii locului. La Mangalia pictează nuduri în peisaj și fotografiază pietre.

1968

Expoziția Pagini de artă închinată Transilvaniei, Muzeul de Artă, București. *Expoziția de pictură și sculptură contemporană românească*, Moscova. *Expoziția de artă contemporană românească*, Praga.

1970

Apare volumul *În spațiu și timp*, Editura Dacia, primul volum din jurnalul artistului, cu coperta și desenele autorului. Următoarele volume vor apărea în 1971, 1973, 1987, la aceeași editură.

1971

Grupul statuar în piatră *Ion Creangă povestind copiilor* este instalat în parcul Herăstrău, București. Începe lucrul la ansamblurile sculpturale *Cartea de piatră a proverbelor și În veșnicie (Megaliții)* în grădina de la Bistra. Elaborează proiecte utopice inspirate de acest spațiu, sculpturi perisabile care se metamorfozează în timp sub influența factorilor naturali (*Pădurea de argint*, lemn, dispărută).

1972

Expoziția de artă românească modernă, Varșovia. Expune o primă versiune a *Stihiilor* la *Expoziția de sculptură în aer liber* de la Mogoșoaia, cu ocazia celui de-al XVII-lea *Congres internațional de estetică* de la București. *Expoziția de sculptură românească*, Accademia di Romania, Roma.

1974

Se inaugurează *Monumentul Horea, Cloșca și Crișan*, Cluj-Napoca.

1975

Se inaugurează *Monumentul Unirii* de la Blaj.

1976

Participă cu patru lucrări în lemn și piatră la expoziția *Hommage à Brancusi de la sculpture roumaine contemporaine*, Palais Galliera, Paris. Împreună cu Ion Frunzetti, Dan Hăulică și Mac Constantinescu ia parte la colocviul ținut cu acea ocazie și susține comunicarea *Mișcarea în sculptura lui Brâncuși*.

Expoziția Sculptura contemporană românească, cu ocazia Centenarului Brâncuși, Muzeul de Artă Contemporană, Galați.

Se dezvelește monumentul *Aurel Vlaicu*, plasat în fața Aeroportului din Târgu Mureș.

Expune patru lucrări la a XXXVIII-a *Bienală de la Veneția, Stihiile războiului, Masa haiducului, Maternitate, Pace*.

1977

Expoziție personală de pictură, Galeria Zachęta, Varșovia; Galeria Uniunii Artiștilor Plastici, Târgu Mureș; Sala Victoria, Brașov; *Expoziția de sculptură contemporană românească*, Sala Freier Sender, Berlinul de Vest.

1978

Expoziție personală de pictură, Sala Dalles, București.

1979

Expoziție personală de pictură deschisă la Teatrul Național din Pireu, sub patronajul Asociației Eleno-Române. La Atena desenează și pictează.

1981

Expoziția *Studiul 1*, Timișoara.

1983

Expoziție retrospectivă de pictură și sculptură, Galeria de Artă, Târgu Mureș.

Se instalează la Piatra-Neamț lucrarea *Ion Creangă*.

1984

Expoziție retrospectivă cu ocazia împlinirii vârstei de 75 de ani, Sala Dalles, București (catalog).

Donează Muzeului de Artă din Târgu Mureș 96 de lucrări de lucrări de sculptură, pictură și grafică care formează pe baza cărora se deschide Galeria Ion Vlasiu, în cadrul Bibliotecii Teleki. În 1988 este editat catalogul Galeriei.

1990

Concepe mai multe variante pentru *Monumentul Școlii Ardelene*, Târgu Mureș, rămas în stadiu de proiect.

1993

22 mai – Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca îi decernează titlul de Doctor Honoris Causa. Alte distincții: Cetățean de Onoare al orașului Iernut (1994) și al orașului Târgu Mureș (1997).

1997

18 decembrie – Încetează din viață în urma unui infarct și este înmormântat la Cimitirul Mănăstirii Cernica.

Despre opera plastică și literară a lui Ion Vlasiu s-au scris peste șapte sute de articole și i-au fost consacrate trei volume cu studii monografice scrise de Dan Grigorescu (1970), Ion Frunzetti (1973) și Călin Demetrescu (1984). Lucrări ale sale se află expuse în principalele muzee românești din București (MNAR, MNAC, Muzeul Municipiului București, Muzeul de Istorie, Muzeul George Enescu, Colecția Muzeului Mogoșoia), Buzău, Cluj, Constanța, Galați, Iași, Oradea, Târgu Mureș, Timișoara.

POSTUM

1998

La inițiativa lui Mircea Zăciu revista *Vatra*, Târgu Mureș, îi dedică un număr. Figurează cu pictură și pastel în expoziția *Personalități artistice din perioada interbelică*, Muzeul Național Banatului, Timișoara. Curator: Ileana Pintilie.

Salonul Municipiului București, Muzeul Literaturii Române.

Sculptură românească în lemn, secolul XX. Colecții clujene, Muzeul Național de Artă Cluj. Curator: Alexandra Rus.

2000

Se dezvelește bustul în bronz al lui *Mihai Eminescu*, Reghin.

2001

În noua expoziție permanentă a Galeriei de Artă Românească Modernă, Muzeul Național de Artă al României, București este expusă lucrarea *Masca geniului*, marmură.

2002

Grafica și sculptura românească interbelică, Muzeul de Istorie și Artă al Municipiului București.

2003

Septembrie–2004 februarie – *Grafica modernistă în România anilor 1930-1940*, Muzeul Național de Artă al României, București. Cabinetul de desene și gravuri. Curator: Mariana Vida.

2006

Prima tabără de sculptură în aer liber „Ion Vlasiu”, Bistra, organizată de sculptorul Simion Moldovan, care va cunoaște șase ediții.

2007

Pictura scrierii, Galeria Dialog, București. Curator: Ruxandra Garofeanu.

2008

Grupul școlar „Ion Vlasiu”, Târgu Mureș, comemorează o sută de ani de la nașterea artistului.

Revista *Acasă* ilustrează numărul 1-2 cu 31 reproduceri după lucrări de Ion Vlasiu.

17 iulie – Se închide Galeria Ion Vlasiu situată în cadrul Bibliotecii Teleki, Târgu Mureș.

2010

Grupul școlar „Ion Vlasiu” inaugurează *Donația de cărți, piese de mobilier, obiecte țărănești sculpturi și desene Ion Vlasiu*.

Expoziția de desene *Ion Vlasiu. Portrete de scriitori*, Muzeul Național al Literaturii Române, București.

2011

Se deschide *Galeria de Artă Românească Modernă*, Muzeul Județean Mureș (Secția de Artă), Palatul Culturii, Târgu-Mureș. Curatori: Ioan Șulea și Cora Fodor. Vlasiu este prezent cu două sculpturi și cinci tablouri.

Apare romanul *Nebunul din turn*, 2 volume, Editura Dacia XXI, Cluj-Napoca.

Expoziția *Boema. Tânăra artă clujeană din anii 30*, Galeria Quadro, Cluj-Napoca, Curator: Sebestyén György Székely.

Ana Maria Anton (Comșa) susține teza de doctorat *Ion Vlasiu. Studiu monografic*, Universitatea „1 decembrie 1918”, Alba Iulia.

2012

Expoziția *Arhetipuri sculpturale. Sculptura în lemn. Opere din patrimoniul Galeriei naționale. 1918–1999*, Muzeul Național de Artă al României, București, Curator: Zoe Pop.

Expoziția *Maestri ai picturii românești*. Colecția Lucian Pop, Muzeul

Național Brukenthal, Sibiu. Curator: Iulia Mesea.
Expoziția Artistul și puterea. Ipostaze ale picturii românești în perioada 1950–1999, Art Society, Biblioteca Națională, București. Curatori: Ruxandra Garofeanu, Dan Hăulică, Paul Gherasim.
Numărul din februarie al revistei *Vatra veche* (Târgu Mureș) este ilustrat cu lucrări de Ion Vlasiu.

2013

Expoziția *Clasici. Moderni. Contemporani. Colecția Lucian Pop*, Muzeul Național Brukenthal, Sibiu. Curator: Iulia Mesea.
Expoziția *Noaptea muzeului. O expoziție de George Banu*. Muzeul de Artă Cluj-Napoca, 3 octombrie–3 noiembrie.

2014

Se reeditează *Lumea poveștilor*. Ediție îngrijită de Mircea Breaz. Prefață de Irina Petras, Editura ASCR, Cluj-Napoca,
Expoziția *Artă bănățeană* în cadrul conferinței „Artă, societate și cultură în România interbelică”, cu lucrări din colecția Muzeului de Artă și din colecții particulare, Muzeul de Artă Timișoara.
Expoziția *Trăirea și murirea sau mărturiile corpului*, Muzeul de Artă Cluj-Napoca, Curator: regizorul Tompa Gabor.

2016

Muzeul Județean Mureș – Secția de Artă, Târgu-Mureș, în timpul directoratului lui Soós Zoltán, se redeschide Galeria Ion Vlasiu, într-o nouă concepție curatorială: Ioan Șulea, șeful Secției de Artă și Cora Fodor, cercetător. Cu această ocazie se lansează catalogul *Ion Vlasiu* (autori: Ioana Vlasiu, Ioan Șulea, Cora Fodor), volum distins cu Premiul „George Oprescu” pentru istoria artei al Academiei Române pentru anul 2015.

2017

Studioul de televiziune din Târgu Mureș dedică un film Galeriei Ion Vlasiu de la Muzeul Județean Mureș – Secția de Artă, Palatul Culturii, Târgu Mureș, colaborator: Cora Fodor.

2018

August – Expoziția de sculptură, desen și fotografie *Ion Vlasiu Poveste cu năluci*, Galeria Quadro, curator: Sebestyén György Székely, itinerată la Galeria Jecza, Fundația Interart Triade, în aprilie 2019 și la Berlin, în iunie–iulie, Galeria Plan B, *Ion Vlasiu. A Tale of Apparitions*. Împreună cu Nico Vascellari și Tuguldur Yondonjamts.

2021

12 mai–30 iunie – *PATRIMONIUM 2021. Expoziția noilor piese de patrimoniu din colecțiile muzeului*, Muzeul Național al Banatului, Timișoara.
decembrie – 2022 aprilie – Expoziția retrospectivă *Eugen Gâscă*, Muzeul Județean Mureș – Secția de Artă, Palatul Culturii, Târgu Mureș. Curatori: Sebestyén György Székely, Cora Fodor, Ioan Șulea.

2022

decembrie–2023 februarie – Expoziția *Avangardă și suprarealism. Colecția Adám Kovács*, Centrul de Artă din Transilvania, Sfântu Gheorghe. Curator: Bordás Beáta.

2022

decembrie–2023 august – Expoziția *Lumea satului în pictura românească*, Muzeul Municipiului București, Palatul Suțu.

2023

16 februarie–5 martie – Expoziția *Zece urmași ai lui Brâncuși*, Art Safari, Palatul Dacia, București.
10 mai–30 iulie – Expoziția Capodopere. De la Andreescu la Ghenie. Colecție particulară, Muzeul Județean Mureș – Secția de Artă, Palatul Culturii, Târgu Mureș. Curator: Ioan Șulea.

Cu *Stihiile războiului*, Bistra Mureșului, [anii 1970]

Lista ilustrațiilor din texte

Cuvânt înainte

Fig. 1. *Stihiile războiului*, (7 piese), lemn, 360x50x45 cm, 240x50x20 cm, 26,5x50x17 cm, 290x60x23 cm, 300x45x20 cm, 292x40x20 cm, 300x43x24 cm, nesemnat, nedatat [1968–1976]. Fotografie făcută de artist la Bistra Mureșului. Arhiva familiei.

Un proiect împlinit – restaurarea *Stihiilor războiului*

Fig. 1. Liceul Tehnologic „Ion Vlasiu”, Târgu Mureș, intrarea și corpuri de clădiri cu săli de studiu.
Fig. 3. Liceul Tehnologic „Ion Vlasiu”, Târgu Mureș, corp de clădire cu atelierul de tâmplărie.
Fig. 4. Liceul Tehnologic „Ion Vlasiu”, Târgu Mureș, atelierul de tâmplărie în care s-a realizat recuperarea lucrării.

Scurt istoric

Fig. 1. Cu *Stihiile războiului*, la Bistra Mureșului, 1975. Arhiva familiei.

Ion Vlasiu despre *Stihii* și sperietori. Fragmente de jurnal

Fig. 1. Lucrând la o *Stihie*, [anii 1980], la Bistra Mureșului. Arhiva familiei.
Fig. 2. *Stihie*, lemn, [anii 1980], la Bistra Mureșului. Arhiva familiei.
Fig. 3. *Pădure (Stihiile pădurii)*, lemn, [anii 1970], la Bistra Mureșului. Arhiva familiei.
Fig. 4 – Fig. 18. Sperietori în satele de pe valea Mureșului, [1960–1970]. Fotografii făcute de Ion Vlasiu. Arhiva familiei.

Poartă spre nemurire prin artă

Fig. 1. *Portiță*, lemn, [anii 1970], intrarea în grădina casei-atelier de la Bistra Mureșului.

Formele locului. Sursă de inspirație

Fig. 1. Simion Suci, cu teascul făcut de el, [1960–1970]. Fotografie făcută de Ion Vlasiu. Arhiva familiei.
Fig. 2. *Pădure (Stihiile pădurii)*, (detaliu), lemn, [anii 1970]. Fotogramă din filmul documentar Ion Vlasiu, *Un drum spre oameni*, de Nicolae Cabel, 1988.
Fig. 3. Simion Suci, cu teascul făcut de el, [1960–1970]. Fotografie făcută de Ion Vlasiu.

Arhiva familiei.
Fig. 4. *Pădure (Stihiile pădurii)*, lemn, [anii 1970]. Fotografie făcută de Ion Vlasiu la Bistra Mureșului. Arhiva familiei.
Fig. 5. și Fig. 6. Ion Vlasiu, Bistra Mureșului, [anii 1980]. Arhiva familiei.
Fig. 7. – Fig. 21. Sperietori în satele de pe valea Mureșului, [1960–1970]. Fotografii făcute de Ion Vlasiu. Arhiva familiei.
Fig. 22. Rădăcini și pietre, Bistra Mureșului, [1960–1970], fotografie făcută de Ion Vlasiu. Arhiva familiei.
Fig. 23. *Găsite (Ready-made)*, piatră, [1960–1970], fotografie făcută de Ion Vlasiu. Arhiva familiei.
Fig. 24. Piatră, Mangalia, [1960–1970], fotografie făcută de Ion Vlasiu. Arhiva familiei.
Fig. 25. Rădăcini, Bistra Mureșului, [1960–1970], fotografie făcută de Ion Vlasiu. Arhiva familiei.
Fig. 26. Rădăcină, Bistra Mureșului, [1960–1970], fotografie făcută de Ion Vlasiu. Arhiva familiei.

Stihii în sculptură, pictură și grafică

Fig. 1. *Stihiile războiului* (detaliu), Bistra Mureșului, [1965–1968], lucrare aflată la Muzeul Național Brukenthal. Fotografie făcută de Ion Vlasiu. Arhiva familiei.
Fig. 2. Lucrând la o *Stihie*, Bistra Mureșului. Fotogramă din filmul documentar Ion Vlasiu, *Un drum spre oameni*, de Nicolae Cabel, 1988.
Fig. 3. *Stihie*, lemn, Bistra, [anii 1980].
Fig. 4. *Stihii*, lemn, Bistra, [anii 1980]. Fotografie făcută de Ioan Vlasiu. Arhiva familiei.
Fig. 5. *Himeră*, ulei pe carton, 34x21,5 cm, semnat stânga jos: monogramă IV, nedatat [anii 1970]. Colecția familiei.
Fig. 6. *Stihii*, ulei pe carton, 26,5x38 cm, nesemnat, nedatat [anii 1970]. Colecția familiei.
Fig. 7. *Stihiile războiului II*, ulei pe carton, 44,5x63 cm, nesemnat, nedatat [anii 1970], inv. nr. 2128. Colecția Muzeului Județean Mureș (proveniență: donația Ion Vlasiu, 1986).
Fig. 8. *Stihiile războiului*, ulei pe carton, 41,5x59,3 cm, semnat stânga jos: Vlasiu, nedatat [anii 1970], inv. nr. MA.6897, Colecția Muzeului de Artă Cluj-Napoca.
Fig. 9. *Turn I*, ulei pe carton, 75x41 cm, semnat stânga sus: Vlasiu, nedatat [anii 1970], inv. nr. 2100. Colecția Muzeului Județean Mureș (proveniență: donația Ion Vlasiu, 1986).
Fig. 10. *Turn III*, ulei pe carton, 74,5x43 cm, nesemnat, nedatat [anii 1970], inv. nr. 2115. Colecția Muzeului Județean Mureș (proveniență: donația Ion Vlasiu, 1986).
Fig. 11. *Turn II*, ulei pe carton, 63x45 cm, nesemnat, nedatat [anii 1970], inv. nr. 2101. Colecția Muzeului Județean Mureș (proveniență: donația Ion Vlasiu, 1986).
Fig. 12. *Harpie*, carioca pe hârtie, 29,8x20,8 cm, semnat, datat și intitulat dr. jos: monogramă

IV 1979 Harpie. Colecția familiei.
Fig. 13. *Stihiile timpului*, carioca pe hârtie, 19,7x35,5 cm, nesemnat, nedatat [anii 1980], însemnat dreapta jos: Stihiile timpului și vertical: Secole pierdute. Colecția familiei.
Fig. 14. *Portret cu pasăre*, carioca pe hârtie, 28,3x20,8 cm, nesemnat, nedatat [1970–1980]. Colecția familiei.
Fig. 15. *Stihiile pădurii*, carioca pe hârtie, 29,5x21 cm, însemnat stg. sus: Stihiile pădurii, nesemnat, nedatat [anii 1980]. Colecția familiei.
Fig. 16. *Stihie*, cerneală și laviu pe hârtie, 27,5x18 cm, semnat dr. jos: VLASIU, nedatat [anii 1980]. Colecția familiei.
Fig. 17. *Stihie*, carioca pe hârtie, 29,5x20,7 cm, nesemnat, nedatat [1965–1968]. Colecția familiei.
Fig. 18. *Stihie*, carioca pe hârtie, 29,8x20,7 cm, nesemnat, nedatat [anii 1970]. Colecția familiei.
Fig. 19. *Stihie*, carioca pe hârtie, 29,8x21 cm, nesemnat, nedatat [1965–1970], însemnat stg. jos: STIHIE. Colecția familiei.
Fig. 20. *Stihie*, carioca și creion colorat pe hârtie, 20,9x29,4 cm, nesemnat, însemnat și datat centru jos: Stihiile războiului -988 lemn și fier. Colecția familiei.

Mărturii

Fig. 1. *Stihiile războiului* în fața Pavilionului românesc de la *Bienala de Artă de la Veneția* (ediția XXXVIII, 1976). Fotografie realizată de artistul Peter Jacobi. Arhiva documentară a Muzeului National de Artă Contemporană, București.
Fig. 2. *Stihiile războiului*, lemn, [1968–1976], la Bistra Mureșului. Fotografie făcută de Ion Vlasiu. Arhiva familiei.
Fig. 3. *Stihiile războiului*, lemn, [1968–1976], la Bistra Mureșului. Fotografie făcută de Ion Vlasiu. Arhiva familiei.
Fig. 4. *Stihiile războiului* (detaliu), lemn, [1968–1976], la Bistra Mureșului. Fotografie făcută de Ion Vlasiu. Arhiva familiei.
Fig. 5. *Stihiile războiului* în fața atelierului artistului (str. Ermil Pangrati, București), în preajma expoziției de la Sala Dalles, 1984. Arhiva familiei.

Întâlnirea mea cu *Stihiile* lui Vlasiu. Experiența recuperării lucrării

Fig. 1. Ion Vlasiu, variantă de schiță, cu talpa *Stihiilor războiului*. Arhiva familiei.
Fig. 2. *Stihiile războiului*, București, singura fotografie în care se vede cum se îmbină talpa. Rhiva familiei.

Fig. 3. Cele trei grinzi inițiale, cea de jos, grinda-mamă, a supraviețuit.
Fig. 4. Schița extrasă din fotografie, cu structura de îmbinare a tălpii.
Fig. 5. Schiță cu reconstituirea dimensiunilor grinzilor lipsă.
Fig. 6. – Fig. 8. Amprenta grinzii-mamă.
Fig. 9. Și Fig. 10. Reconstrucția desenului tălpii folosind datele menționate.
Fig. 11. Imaginea din timpul lucrului de la Bistra Mureșului în care se vede în prim-plan stâlpu numărul 5, cel mai puternic agresat ulterior. Arhiva familiei.
Fig. 12. – Fig. 14. Din fotografiile făcute de sculptorul Dorel David Morar, în magazie, la prima întâlnire cu lucrarea, în care se distinge destul de clar cealaltă față a stâlpului 5.

Povestea în imagini a recuperării lucrării *Stihiile războiului*

Fig. 1. – Fig. 6. Stâlpii *Stihiilor războiului* demontați și depozitați în magazia atelierului de la Bistra Mureșului, înainte și după accident.
Fig. 7. – Fig. 13. Documentare la Bistra Mureșului.
Fig. 14. – Fig. 20. Mutarea lucrării din magazie în atelier.
Fig. 21. – Fig. 27. Mutarea din atelierul de la Bistra Mureșului la Târgu Mureș.
Fig. 28. – Fig. 48. Reconstrucția tălpii.
Fig. 49. și Fig. 50. Talpa în căutarea verticalei.
Fig. 51. – Fig. 57. Butaforia necesară pentru a stabili poziția corectă a stâlpilor.
Fig. 58. – Fig. 64. „Căsoaiele”, denumirea locală a găurilor pentru fixarea stâlpilor.
Fig. 65. – Fig. 92. Repararea stâlpilor agresati.
Fig. 93. Stâlpii la locul lor.

Secvențe din expoziție

Fig. 1. – Fig. 13. Imagini de la vernisajul și din timpul expoziției.

Bibliografie selectivă

Fig. 1. Lucrând la o *Stihie*, Bistra Mureșului. Fotogramă din filmul documentar Ion Vlasiu, *Un drum spre oameni*, de Nicolae Cabel, 1988.
Fig. 2. Lucrând la o *Stihie*, Bistra Mureșului, 1988. Arhiva familiei.

Repere biografice. Ion Vlasiu

Fig. 1. Ion Vlasiu, 1930. Arhiva familiei.
Fig. 2. Cu *Stihiile războiului*, la Bistra Mureșului, [anii 1970]. Arhiva familiei.

Cuprins

Cuvânt înainte	4
Előszó	4
Foreword	5
Un proiect împlinit – restaurarea <i>Stihiilor războiului</i>	6
Scurt istoric	8
Ion Vlasiu despre <i>Stihii</i> și sperietori. Fragmente de jurnal	10
Poartă spre nemurire prin artă	14
Formele locului, sursă de inspirație	16
<i>Stihii</i> în sculptură, pictură și grafică	22
Mărturii	28
Întâlnirea mea cu <i>Stihiile</i> lui Vlasiu. Experiența recuperării lucrării	32
Povestea în imagini a recuperării <i>Stihiilor războiului</i>	40
Secvențe din expoziție	50
Bibliografie selectivă	52
Repere biografice. Ion Vlasiu	56
Lista ilustrațiilor din texte	66

